Britanijos LIETUVIS

EUROPOS LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Nr. 25 (304) LONDONAS, 1953 BIRŽELIS 25. VII METAI

VALYMAI LIETUVOJE

Maskvos radio praneša, kad Lietuvos kompartijos vadovybė apskundė LTSR ministerių tarybą už nukrypimą nuo linijos ir rimtas klaidas. Ministerių taryba kaltinama nukrypimu nuo politinės Lenino Stalino linijos. kuris pasireiškęs tuo, kad "lietuviškieji elementai" nebuvo įsileisti į partijos vadovaujamas vietas.

Po šitokio Maskvos pranešimo, nebėra abejonės, kad ir Lietuvoje, taip, kaip neseniai Estijoje ir Latvijoje, prasidės maurų valymas.

IS MUSU VEIKSNIU VEIKLOS

— Ryšium su konferencija Bermudoje numatoma dar kartą iš pagrindų persvarstyti visas priemones ir ypač tuos uždavinius, kurie kyla laisvajame pasaulyje gyvenantiems lietuviams, kad viešoji opinija nepasisuktų mums nepageidaujama kryptimi. VLIKo Vykd. Tarybos UR Tarnyba ruošia memorandumą, kuris numatytas įteikti visoms laisvosioms tautoms. Jame išdėstomi tie skaudūs patyrimai, kurių Pabaltijo valstybės turėjo santykiuose su Sovietų Sąjunga. Memorandumas bus įteiktas visų trijų Pabaltijo valstybių vardu.

— Birželio 16 d. VLIKo pirmininkas M. Krupavičius ir Vykd. Tarybos pirmininkas K. Žalkauskas išvyko į Romą pasitarti su min. St. Lozoraičiu. Be kita ko, ten norima išsiaiškinti, kokių žygių turėtų imtis diplomatai, ką turėtų atlikti VLIK ir ką mūsų visuomenė, kad būtų pasidalinta uždaviniais ir pats darbas koordinuotas.

— D. Britanijos ministeris pirmininkas ir einąs užs. reik. ministerio pareigas Sir Winston Churchill per D. Britanijos užsienio reikalų ministeriją atsiuntė Lietuvos ministeriui Londone B. K. Balučiui padėką už jo, Lietuvos Diplomatų Kolegijos užsienyje, jos Šefo ir VLIKo vardu pareikštus sveikinimus su linkėjimais D. Britanijos Karalienei Elžbietai II jos vainikavimo proga.

— VLIKo pirmininkas M. Krupavičius JAV atstovų rūmų nariui Ch. Kerstenui pasiuntė telegramą, kuria Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto vardu reiškiama padėka už jo pastangas padėti pavergtosioms tautoms, o ypač pasiūlius JAV parlamentui priimti pabaltiečių reikalu rezoliuciją, kuria būtų laisvajam pasauliui atskleisti komunistų kėslai ir pastangos jį užgrobti.

— VT Informacijos Tarnybos pastangomis į prancūzų kalbą išversti „Mažieji Katynai". Vertimas peržiūrimas ir, stilistiškai apdorojus, bus artimiausiu laiku atiduotas spaudai.

— Iš Kolumbijos pranešama: Lietuvių Katalikų Komiteto ir Kolumbijos Lietuvių Bendruomenės narių kun. Myk. Tamošiūno, kun. Nikodemo Salduko ir Dr. Stasio Siručio pastangomis ir intervencija pagaliau birželio 10 d. Kolumbijos vyriausybė sutiko oficialiai pripažinti ir tvirtinti Lietuvos Konsulatą Kolumbijoje. Lietuvių kolonijos Kolumbijoje džiaugiasi šiuo politiniu laimėjimu Lietuvos naudai.

KAIP PAMINĖTI TRAGIŠKIEJI BIRŽELIO ĮVYKIAI

Ir šiemet tragiškieji birželio įvykiai (13 metų nuo Pabaltijo okupavimo ir 12 m. nuo deportacijų pradžios) buvo itin ispūdingai paminėti. Po visą pasaulį išsklaidyti pabaltiečiai dar kartą apeliavo į laisvojo pasaulio sąžinę, kad būtų daroma, jog okupuotos jų tėvynės būtų juo greičiau išlaisvintos, jose sustabdyta tautžudybė atstatyta nepriklausomybė. Visame pasaulyje, kur tik yra lietuvių, latvių ir estų, ta proga buvo suruoštos už bolševikinio teroro aukas pamaldos, sušaukti susirinkimai, priimtos rezoliucijos. Šiemet stengtasi plačiau išeiti į svetimuosius, juos supažindinant su Pabaltijo kraštus ištikusia tragedija o tuo pačiu įspėjant visus laisvuosius, kad ir jų laukia panašus likimas, jei nebus sugniuždytas bolševizmas. Su baltais savo liūdesį drauge reiškė taip pat daug žymių valstybės vyrų, politikų, spaudos žmonių ir plačiosios visuomenės. Anot „Neue Zeitung", amerikiečių augštojo komisaro įstaigos Vokietijoje organo vokiečių k., su pabaltiečiais „drauge liūdėjo ir laisvosios Vakarų tautos". Ypač gyvai buvo komentuojamas naujas prezid. Eisenhowerio pareiškimas, atsiųstas Baltų Laisvės Komitetui, suruošusiam birželio įvykių minėjimą New Yorke.

MINĖJIMAI PER RADIJUS

VLIKo pirm. M. Krupavičius pasakė kalbą į kraštą per Vatikano radiją, V T pirm. Karolus Žalkauskas — per Amerikos Balsą. Specialias radijo programas davė Amerikos Balsas iš New Yorko ir Europos, taip pat Romos, Vatikano ir kiti radijai. Per Amerikos Balsą buvo plačiai nupasakojama birželio tragiškųjų įvykių reikšmė: bolševikinė okupacija, pirmosios ir tolimesnės deportacijos, areštai, krašte siaučiantis teroras. Minėjimas pravestas šūkiu: „Saugokite vienas kitą Lietuvai". Išsamiai buvo pavaizduota, kaip du diktatoriai, susitarę ir suplanavę apgaulingą agresiją, faktiškai Pabaltijo kraštus užgrobė. Tą užgrobimą viena iš pirmųjų pasmerkė JAV vyriausybė, kuri visą laiką pastoviai pasisako už Pabaltijo valstybių nepriklausomybės išsaugojimą. Ta proga sužymėti visi jos nariai bei atsakingų pareigūnų pareiškimai, pabrėžiant, kad JAV ir toliau laikysis šio dėsnio. Tai yra principo dalykas, kaip yra pabrėžęs Vasario 16 d. proga valst. sekret. Dulles. Tačiau pačias skaudžiausias nelaimes Lietuva drauge su kitomis Pabaltijo valstybėmis kenčia dabar, bolševikinės okupacijos metais. E.

TAIP INFORMUOJAMI SVETIMIEJI

Su birželio įvykiais, atsižvelgdama į paskutinių savaičių politinę raidą, VT Informacijos Tarnyba, susitarusi su latviais ir estais, Baltų Tarybos vardu birželio 15 d. sukvietė vokiečių spaudos atstovus į spaudos konferenciją Stuttgarte. Konferencijoje dalyvavo vokiečių Sąjungos Taikai ir Laisvei Ginti spaudos referentas, NVDR (Hamburgo radijo) atstovas, „Cannstatter Zeitung", DPA (vokiečių telegramų agentūros), amerikiečių aukštojo komisaro įstaigos leidžiamo vokiečių kalba dienr. „Die Neue Zeitung", Pietų Vokietijos radiofono, didžiųjų amerikiečių telegramų agentūrų Associated Press ir United Press, „Reutlingener General Anzeiger", „Welt der Arbeit", Darbininkų Sąjungos, „Stuttgarter Zeitung", „Der Spiegel", „Stuttgarter Nachrichten", „Evangelischer Pressedienst", Sudwestfunk „New York Times" ir kelių kitų laikraščių atstovai.

Informacijos Tarnybos valdytojas M. Gelžinis, atidarydamas konferenciją, pirmąją tos rūšies Stuttgarte, nurodė šias svarbiausias priežastis, paskutinusias ją sušaukti, būtent: 1) tragiškuosius birželio įvykius, 2) politines paskutinės savaitės aktualijas, kiek jos liečia taip pat Pabaltijo likimą. Valdytojas estų, latvių ir lietuvių vardu prašė spaudos atstovus atkreipti pasaulio dėmesį į tai, jog dabartiniai Sovietų vad. taikos pasiūlymai iš tikro tėra tiktai taktinis manevras. Savo įvado žodį baigė Lenino pasakymu: „Mes turime panaudoti visokias apgaules priemones visokius triukus, gudrybes, slaptingumą, visokius apgaulingus ir klaidinančius manevrus, teisybės pridengimą šydu ir priešįstatymines priemones. Kol egzistuos vienas šalia kito kapitalizmas ir socializmas, mums negali būti jokios taikos. Galų gale turės triumfuoti vienas arba kitas — ir laidotuvių giesmė bus sugiedota arba Sovietų Sąjungai, arba pasauliniam kapitalizmui. O iki to laiko mes turime kitus priglaudinėti ir vikriai manevruoti". Taip tada kalbėjo Leninas — taip šiandien pagal jo žodžius elgiasi Malenkovas. Todėl baltai teigia, kad ir šiandieniniais Kremliaus taikos pasiūlymais negalima tikėti.

Paskui IT Valdytojas žurnalistams pristatė Dr. P. Karvelį, kuris į klausimus atsakinėjo lietuvių vardu, min. R. Liepinį, davusį paaiškinimus latvių vardu, ir „Voitlėjos" redaktorių Jonsoną, žodį tarusį estų vardu. E.

KA DUOS BERMUDOS KONFERENCIJA?

Užsieniečių tremtinių spaudoj pažymima, kad Bermudos konferencijoje faktiškai Vokietijos padėtis būsianti geresnė nei tų kratšų, kurie kovojo prieš ją arba laikėsi griežto neutralumo, kaip pvz. Lietuva, kuriai su kt. Pabaltijo valstybėmis nuo karo įvykių teko ypač skaudžiai nukęsti. Niekas neatsiklausia tiesiogiai nei Lietuvos, Latvijos ir Estijos, nei Lenkijos ir kt. pavergtųjų kratšų, ko jie norėtų iš 4 didžiųjų konferencijos.

Iš JAV spaudos komentarų matyti, kad Eisenhoweris yra pasiryžęs taisyti savo pirmatakų klaidas. Kaip žinoma, Churchillis yra kadaise skaudžiai apkaltinęs Rooseveltą, kad tas atmetė jo reikalavimą, kad Sovietai karo emtu būtų į Vokietiją įleisti tik tada, jei prieš tai garantuotų Rytų Europos valstybių nepriklausomybę. Dabar Eisenhoweris klaidų, apmokamų žmonių gyvybėmis ir mažų tautų genocidu, žada nepakartoti ir Bermudoje laikytis griežtai. Todėl pabaltiečių spaudoj daroma išvadų, jog Bermudoj Pabaltijo padėtis neturėtų pablogėti. Pabaltiečiai turi daug simpatijų kongrese. Pasitarimų su Sovietais metu kongresas pasiryžęs budriai sekti kiekvieną prezidento žygį.

NAUJI PAŠTO ŽENKLAI

Karalienės Elžbietos II garbei išleidžiami nauji pašto ženklai: 5 d., 8 d. ir 1 šilingo vertės. Kiekviename naujame pašto ženkle bus karalienės atvaizdas, tačiau pats priešinys bus skirtingas. Paštuose nauji ženklai pasirodys liepos 6 d.

PRAŠO PAAIŠKINTI

JAV gynybos ministeris paprašė aviacijos vadovybę paaiškinti, kaip rusai su 500.000 žmonių sugeba aptarnauti dvigubai daugiau lėktuvų, negu JAV turėdamos beveik vieną milioną žmonių.

EISENHOWERIS APIE PABALTIJO LAISVE

„Prašau priimti mano šilčiausius ir simpatiškiausius linkėjimus Jūsų susitelkimo proga, minint tuos tragiškus 1940 ir 1941 metų birželio įvykius, kai Sovietų Sąjunga,sulaužydama iškilmingas sutartis, pasisavino Pabaltijo Respublikų, Estijos, Latvijos ir Lietuvos, kontrolę ir paskum, šiuos kraštus nelegaliai įjungusi į Sovietų Sąjungą, ėmė deportuoti ir likviduoti didelį jų gyventojų skaičių. Šitas agresijos nusikaltimas ir teroras paliko gilų įspūdį Amerikos žmonėms. Tatai atsispindi mūsų tvirtoj politikoj, tęsiant nepriklausomų Pabaltijo valstybių diplomatinių atstovų pripažinimą, ir mūsų nuoširdžioj viltyje, jog šie kraštai ir vėl gyvens laisvi".

BERLYNO SKERDYNES NAUJAS ISPEJIMAS

Prezid. Eisenhoweris dar kartą pabrėžė, kad sovietinis režimas okupuotuose kraštuose laikosi tik smurtu. Tai parodė kad ir paskutiniai kruvini įvykiai Berlyne, kur į organizuotą Rytų Berlyno darbininkų reikalavimą laisvės ir duonos buvo atsakyta okupantų šarvuočių salvėmis. Rezultatas — 16 užmuštų ir daugybė sužeistų, nekalbant jau apie dar didesnį skaičių lengviau nukentėjusių. Kad nepasikartotų panašios tūkstantinių minių demonstracijos, bolševikai į ryt. Berlyną „tvarkos palaikyti" pasiuntė 12.000 šarvuočių dalinių. Laisvės, gerovės ir teisingumo reikalaujantiems Rytų Berlyno ir Ritinės Vokietijos gyventojams savo solidarumą pareiškė ne tik Berlyno senatas, bet ir įvairios vokiečiųpartijos, organizacijos, gyventojai.

Amrikoj žinia apie laisvės demonstracijas Berlyne sutikta kaip pati sensacingiausia po Stalino mirties. Prancęzų „Le Monde" jas laiko tikra neapykantos Sovietams eksplozija. Kai kurie kiti pasauliniai spaudos organai reiškia nuomonę, kad dabar Sovietai, bijodami, jog Berlyno pavyzdys neišsiplėstų į visus jų okupuotus kraštus, bus Vakarams „kaltininkų", kuriems prikišama, kad jie „sukurstę ramius Rytinės zonos gyventojus" ir net „prievarta pagrobę" Rytų zonos min. pirm. pavad. Nuschkę, kurį „jėga nustūmę automobily į vak. sektorius". Suimta 11 tariamų „provokatorių" iš vak. Berlyno senatas ta proga paskelbė į laisvąjį naują atsišaukimą — visokiais būdais padėti sovietinio teroro aukoms ir kovojantiems dėl savo laisvės rytinio sektorius gyventojams.

PABEGO „BATORY" KAPITONAS

Lenkų keleivinis laivas „Batory" dažnai buvo minimas spaudos skiltyse. 1949 m. gegužės mėn. juo pabėgo iš Amerikos komunistas Gerhard Eisler, dabartinis Rytų Vokietijos propagandos ministeris. Įvyko tarptautinis incidentas, kai, atvykus laivui su Eisleriu į Southamptoną, britai atsisakė įsikišti ir sulaikyti bėgantį Eislerį. 1951 m. karo mėn, po to kai New Yorko uosto darbininkai atsisakė jį aptarnauti, JAV uždraudė jam įplaukti į Amerikos uostus, nes tai esanti „didelė rizika". „Batory" galįs atplaukti į JAV uostą su atomine bomba. 1951 m. liepos mėn. septyni „Batory" jūrininkai nulipo nuo laivo ir paprašė azyliaus teisių. Kapitonas Cwiklinski tada pasakė, kad jie esą per jauni, kad suprastų politiką.

Dabar „Batory" stovi Tyne uoste. Šį kartą nuo jo nulipo gydytojas (Tacklaetec) ir pats kapitonas Cwiklinski ir... pasiprašė azyliaus teisių. Kažin ar kapitonas atsimena savo septynis jūrininkus, kurie buvo „per jauni politikai"? Prieš pabėgdamas nuo laivo Cwiklinski buvo nuėjęs į kiną. Ten buvo rodomas filmas „The Cruel Sea".

REIKALAUJA SUVIENYTI VOKIETIJA

Ryšium su riaušėmis Berlyne, kancleris Adenaueris pasiuntė specialias telegramas JAV, Prancūzijai ir Anglijai reikalaudamas suvienyti Vokietiją.

„Sukilimas rytų Berlyne ir visoje rytinėje Zonoje yra pasmerkimas rėžimo, kuris rėmiasi teroru ir jėga!" — sakoma Adenauerio telegramoje. Nei tankai, nei kulkosvaidžiai nesukliudė iškankintiems žmonėms balsiai reikalauti laisvės ir teisingumo".

Telegramoje nurodomos ir penkios sąlygos suvienijimui įgyvendinti:

Laisvi rinkimai visoje Vokietijoje,

Visos Vokietijos vyriausybės sudarymas,

Sudarymas laisvos taikos sutarties,

Nustatymas sienų laisvomis derybomis,

Visos Vokietijos vyriausybei turi būti leista laisvai sudarinėti sutartis ir sąjungas JTO ribose.

7 DIENOS

Londonas. Oficialiai pranešama, kad Bermudos konferencija įvyks liepos 8 d. Churchilis į konferenciją vyks karo laivu „Vanguard", kuris jau rengiamas kelionei. Prancūzijos užsienių reikalų ministerija praneša, kad numatytoji data Prancūzijai yra priimtina.

Londonas. Britų vyriausybė pasiuntė notą Korėjos prezidentui Syngman Rheei, kurioje jį kaltina „klastingu Jungtinių Tautų vyriausios karo vadovybės autoriteto pažeidimu"

New York. Rytinėse JAV valstijose nuo karščio mirė 128 žmons. Temperatūra siekė iki 93° F.

Seul. Prez. Rhee pareiškė, kad Korėjos kariuomenė ginklu pasipriešins bet kurios svetimos valstybės kariniams daliniams, atvykstantiems prižiūrėti belaisvių.

Roma. JAV ambasadorius Italijoje ponia Clare Boothe Lucė nusivylė savo misija. Jai nepavyko užmegsti šiltų santykių tarp Italijos ir JAV, o paskutiniu metu ją smarkiai kritikavo JAV spauda už rinkimų metu padarytą pareiškimą, kad JAV pasitrauks, jei Italija pasuks kairėn ar dešinėn.

Maskva. Maskvos radijas praneša, kad Ukrainos komunistų partijos centralinio komiteto sekretorius L.G. Melnikovas pašalintas. Jis prisipažino padaręs klaidų, vykdydamas partijos tautinę politiką.

Kopenhaga. Bulgarijos delegatė, pasaulinėje moterų konferencijoje, 23 metų Sofija Ivanenko paprašė azylio teisių.

Otava. Rugpjūčio 10 d. Kanadoje bus parlamento rinkimai.

PRIEŠ NAUJĄJĮ MUENCHENĄ.

Pietų Vokietijos radiofono Vidurio ir Rytų Europos vedėjas Gelbe - Haussenas, komentuodamas Paryžiu je įvykusią Europos Sąjūdžio jaunių konferenciją, pažymėjo, kad ir joje buvo jaučiama baimės, jog nepasikartotų naujasis Muenchenas. Kadangi Vidurio ir Rytų Europos tautos, turinčios vilktį Sovietų jungą, būsimojoje konferencijoje negalės tarti žodžio dėl savo likimo, tai ir kyla baimė, kad Vakarai nepasiduotų Sovietų gundymams ir už gautas sau nuolaidas visiškai jiems nenurašytų Vidurio ir Rytų Europos. Teherane ir Jaltoje Sovietams, kaip pažymi komentatorius, pavyko iš Vakarų išgauti tam tikrų nuolaidų. Dėl tų nuolaidų valstybėse nuo Baltijos ligi Juodosios jūros buvo sukurti nuolatinių neramumų židiniai. Žmonės, tapę ankstesnių didžiųjų valstybių konferencijų aukomis, ir dabar baiminasi, kad tas pats dalykas nebūtų pakartotas iš naujo. Anot buv. Vengrų pasiuntinio Auerio žodžių, Europoje yra tokių sluogsnių, kurie norėtų nusikratyti savo bėdomis parduodami kitus. Todėl pabėgėliai nusprendė sukurti savo teisėms ginti tam tikrą organizaciją ir apeliavo į didžiąsias valstybes, netrukus susirinksiančias konferencijos Bermudoje. Šiame atsišaukime pavergtųjų atstovai pareiškė, kad tol Europoj nebus pastovios taikos, kol ją geležinė uždanga kirs į dvi dalis. Pavergtosioms tautoms turi būti garantuota teisė pačioms laisvai apsispręsti savo likimą.

MASKVA ATŠAUKIA KELIONIŲ VARŽYMUS DIPLOMATAMS

Sovietų užsienių reikalų ministeris Molotovas painformavo visas užsienio atstovybes, kad nuo vakar dienos panaikinami griežti kelionių varžymai diplomatinio korpo nariams. Atšaukiami suvaržymai ir kitiem užsieniečiams bei spaudos korespondentams.

Dabar diplomatai ir korespondentai galės laisvai lankyti Ukrainos sostinę Kievą, Gudijos-Minską ir daug kitų svarbesnių Rusijos miestų. Taip pat galės laisvai keliauti Volga, bei atostogauti Juodosios Jūros kurortuose.

Tačiau ir ateityje bus draudžiama keliauti į Vakarinę Ukrainą, PABALTIJO VALSTYBES ir Tolimųjų Rytų pajūrio sritis.

Kelionės suvaržymai pačioje Maskvoje tuo tarpu tebegalioja, bet ir čia padaryta kaikurių palengvinimų.

BIRZELIO IVYKIU ATGARSIAI EUROPOS SPAUDOJE

„Die Neue Zeitung" 1953. 6. 16. apie baltų spaudos konferenciją įsidėjo pranešimą, pavadintą „Baltų Taryba įspėja dėl naujo Locarno su Sovietais". Pranešime pažymima, kad, įsileidus su Sovietais į derybas, dabartinio status quo Rytų Europoje palikimas būtų lygus mirties sprendimui visai Europai. Naujasis „Locarno" paliktų daugiau kaip šimtą milijonų nerusų kilmės europiečių galutinai už geležinės uždangos. Pirmoji tokiems pasitarimams sąlyga turėtų būti, kad bolševikai be jokių sąlygų pasitrauktų iš visų jų neteisėtai okupuotų sričių. Laisvieji rinkimai turėtų būti pravesti Jungtinių Tautų priežiūroje. Tuo reikalu visoms Jungtinėse Tautose atstovaujamoms tautoms bus įteiktas memorandumas. Tas pats dienraštis birželio 15 d. įsidėjo pranešimą, kuriame plačiau paaiškina, kodėl visame laisvajame pasaulyje, ypač Vokietijoje, esą pabaltiečiai, o kartu su jais ir laisvosios Vakarų tautos mini kaip Pabaltijo kraštai buvo bolševikų okupuoti ir paskiau, po metų laiko, pradėtos iš jų masinės deportacijos. Dienraštis pažymi, kad Pabaltijo valstybių aneksija, bolševikų įvykdyta prisidengiant tvirtinimu, esą tuo būdu Sov. Sąjunga norėjusi apsaugoti Pabaltijo valstybių neutralumą, ir baisiosios masinės deportacijos laisvojo pasaulio vis iš naujo griežčiausiai pasmerkiamos. Tai ryškiai parodė savo paskiausiu pareiškimu, pasiųstu Baltijos Laisvės Komitetui, ir prezid. Eisenhoweris. „Stuttgarter Zeitung", aprašydamas konferenciją, plačiau atžymėjo Eisenhowerio vyriausybės troškimą, kad Pabaltijo kraštai veikiai vėl atgautų savo laisvę. „Stuttgarter Nachrichten" daugiau dėmesio paskyrė Pabaltijo kraštuose vykstančiai akty viai rezistencijai. „Shwarzwaelder Bote", rašydamas apie konferenciją, pastebi, kad ne tik Pabaltijo pavyzdys, bet taip pat Potsdamo, Jaltos ir Teherano sutartys rodo, jog Sov. Sąjunga yra pasiruošusi kiekvienu metu, kai tiktai jai pasirodys naudinga, sulaužyti visokias sutartis.

„Luebecker Nachrichten" Nr. 136-1953 įsidėjo vokiečių telegramų agentūros DPA pranešimą iš New Yorko, skelbiantį, kad „JAV trokšta laisvės Pabaltijo valstybėms". Kitoje žinioje informuojama, kad „baltai apeliuoja į Jungtinių Tautų Organizaciją". Ta proga plačiau aprašomas baltų tautas ištikęs tragiškas likimas, masinės deportacijos ir pabaltiečių visame pasaulyje suruošti jų kraštų okupacijai bei deportacijoms prisiminti skirti viešį minėjimai. Stambus politinis savaitraštis „Der Fortschritt" įsidėjo platų aprašymą, kaip Pabaltijys kenčia po Sovietų nagaika.

„Luebecker Freie Presse" Nr. 135-1953 įsidėjo platų pranešimą, pavadintą „Baltai apeliuoja į pasaulio sąžinę". Pranešime pažymima, kad 1000 Luebecke gyvenančių baltų drauge su kitais po pasaulį išsklaidytais tautiečiais, minėdami tragiškuosius birželio įvykius, renka parašus į Jungtines Tautas, apeliuodami, kad sustabdytų jų kraštuose vykdomą tautžudybę. 1941 m. tiktai per vieną naktį (iš birželio 13 į 14) buvo iš Pabaltijo valstybių deportuotą 64.000 žmonių. Kaip iš grįžusių vokiečių belaisvių, susitikusių su deugeliu išvežtųjų priverstinio darbo stovyklose, pasakojimų paaiški, iš 1941 m. deportuotųjų bus ligi šiol gyvų išlikusių ne daugiau kaip 2%. Šitie baisūs faktai ir verčia Vakarų pasaulyje gyvenančius laisvuosius baltus statyti klausimą: „Kuo dėl visko mes esame kalti?" ir iš naujo apeliuoti į laisvojo pasaulio sąžinę, kad nors kartą būtų visiems tiems žiaurumams padarytas galas. Dėl to birželio mėnesio deportacijos yra pabaltiečiams virtusios tautine liūdesio diena.

„Cannstatter Zeitung" Stuttgarte Nr. 136 - 1953 įsidėjo aprašymą, kaip pabaltiečiai minėjo deportacijas ir savo kraštų okupaciją Steinhaldenfelde. Pranešimus padarė iš estų Toellasinas, latvių vardu - Šildė ir lietuvių - M. Geležinis. Minėjimai baigti šūkiu — Pabaltijo kraštai vėl turi būti laisvi.

LIETUVA 853 M.

Kaikurie istorikai mano, kad 854 metų mūšyje pas Grobiną, Kurše, tais laikais svetimšalių vadinamą Seeburgą, dalyvavęs arkiv. šv. Anskaras. Tai tik spėjimas. Jis karo žygyje nedalyvavo, bet švedų kariuomenėje buvo krikščionių, kaip matyti iš šv. Rimberto paliktų raštų. Jis juos rašė apie 870 metus. Tie raštai yra ištisai tilpę „Acta Sanctorum Vol. IV, Februarii t. I, atspausdinti Paryžiuje 1863 m. Mums rūpimoji raštų dalis yra cap. XIII nr. 51,52. Godefridus Heuschenius S. J. deda prie teksto paaiškinimus ir jo nuomone, švedų žygis į Lietuvą, į kuršą buvęs 854 m.

Tas pat šv. Anskaro gyvenimas, jo mokinio šv. Rimberto parašytas, yra tilpęs leidinyje „Monumenta Germaniae Historica, Scriptores t. II p. 714. Šių raštų leidėjas V. CI. C. F. Dahlmann, paaiškindamas tekstą rašo, kad švedų karo žygis Kuršan buvo 854 metais.

Tos pat nuomonės yra Dr. A. Bylenštein, kuris 1893 m. patiekė lotynišką tekstą Vilniuje leistame rusiškame „Devintojo Archeologinio suvažiavimo Vilniuje Darbai" T. I. Iš čia paėmė A. Vireliūnas žinias, išvertė lietuviškai ir paskelbė „Švietimo Darbe" 1923 m. p. 748. „Apuolė (žem. Apuolė) 853 metais."

Taip pat 853 m., anot Xantensas metraščių (M. G. H. Scr. II p. 229) Saksonijoje buvo baisus badas, net arklius žmonės suvalgę.

APUOLĖ

A. Vireliūnas rašo, kad Apuolės apylinkėje, kairiame Luobos upės krante, tarp jos ir jos mažučio intakėlio, vadinamame Užluby, tebėra išlikęs labai senas piliakalnis. Piliakalnis esąs 45 pėdų augščio. Jis buvo apkastas grioviu. Visas kalnelio viršus užima 3640 kv. metrų. Prieš 70 metų jo šlaitai buvo gana statūs, pylimas iš griovio pusės buvo platokas ir gerai išsilikęs; pietinis šlaita sstatus ir plikas. Piliakalnyje užsilikęs gilus šulinys. Kai XVIII š. pabaigoje Apuolės dvarą nupirko dvarinikas Nolde, jis iškėlęs iš čia lietuvius, o į jų vietą atkėlęs latvius. Čia prieš vienuolika šimtų metų buvo baisios kovos; čia gimė švedų tautos rašytoji istorija.

KARO ŽYGIS

„Kažin kokia giminė, toli nuo jų (švedų) gyvenanti, vadinama kuršiais (cori), kitkart priklausydavo nuo švedų (Sveonum). Tačiau jau seniai jie buvo pakėlę maištą prieš tą priklausomumą. Tatai žinodami, danai surinko daugybę laivų ir nusikėlė į Kuršius, norėdami išplėšti jiems mantą ir juos pavergti. Karalystėje buvo penkios valstijos (civitates). Gyventojai, sužinoję apie jų atkeliavimą, susispietė vienon vieton ir vyriškai ėmė gintis. Stoję mūšon, danus visai sumušė, užgrobdami ir jų laivus, pasiimdami iš jų daug auksо, sidabro ir kitokio grobio. Tai sužinoję, karalius Olafas ir švedų žmonės, panoro išgarsėti, jog jie galį padaryti tai, ko danai neįstengia; be to, kadangi kuršiai ir seniau jiems priklausydavo, todėl jie susitelkę didžiausią kariuomenę, nuvyko į jų žemę. Iš pradžių, žinoma, iš pasalų priėję kažin kokį jų karalystės miestą, vadinamą Seeburgu, kuriame buvo septyni tūkstančiai kovotojų, jį išdriokojo ir išplėšė. Iš ten, įsidrąsinę, perleidę laivus, po penkių dienų keliavimo, skubėjo, lyg paklaikę, į kitą kuršių miestą, kuris buvo vadinamas Apulia. O jame buvo penkiolika tūkstančių kovotojų. Švedams į jį nuėjus, šieji užsidarė valstijoje (in civitate); kai švedai ėmė pulti miestą iš oro, tai šie ėmė vyriškai gintis iš vidaus; vieniems ginantis iš vidaus, kiti kovė (impingebant) iš oro. Ir taip, kasdien nuo ryto ligi vakaro bekovojant, praėjo aštuonios dienos, ir daug kas tiek iš vienos tiek iš antro pusės padėjo galvas, tačiau nė katra pusė nenugalėjo. Kai devinta diena atėjo, tai nuo ilgos kovos nuvargę švedai susirūpino ir vienų vieną mintį beturėjo: kaip iš ten išėjus. „Čia nieko neįstengiame padaryti, — sako jie, — o mūsų laivai toli iš čia". Nes penkios dienos kelio buvo į tą uostą, kur stovėjo jų laivai. Kadngi, pernelyg įsisieloję, nebežinojo nė kas jiems bedaryti, ėmė burte burti, kurių iš jų dievų norima jiems pagelbėti, arba kad įveiktų, arba kad gyvi iš ten išeitų. Kad ir būrė, tačiau negalėjo aptikti nė vieno dievo, kuris jiems norėtų pagelbėti. Kai ši žinia pasklido žmonėse, tai kilo klaikus aimanavimas bei dūsavimas, ir išnyko jiems visa narsa. „Ką mes, — sako, — bėduliai, bedarysime? Ėmė ir apleido mus dievuliai, ir nė vienas iš jųjų nebenori mus išgirsti. Kur bebėgsime? Antai mūsų laivai toli palikti, o mus bėgančius jie vysis ir žudyte iššudys. Kuo mes pasikliausime?" Taip jiems besielvartaujant, kai kurie pirkliai, atsimindami viešpaties vyskupo pamokymus ir nurodymus, ėmė jiems patarinėti: „Krikščionių Dievas, — sako, — kur kas labiau pagelbsti tiems, kurie jo šaukiasi, ir galingesnis yra padėjėjas. Teiraukimės gal jis panorės su mumis būti, ir ką pažadėję jam mielių mieliausiai ištęsėsime". Ir visų nužemintu maldavimu buvo išburta, kad Kristaus jiems norima pagelbėti. Ir kai tatai visiems buvo paskelbta, visų širdys taip Įnarsėjo, kad tuojau, be baimės, jie panoro pulti miesto kariautų. „Ko mes, — sako,— turime nuogąstauti ir bijoti? Kristaus esama su mumis, kovokime ir vyriškai darykime, ir niekas prieš mus neatsilaikys. Mes tikrų tikriausiai nugalėsime, nes patiės galingojo Dievo esama mūsų padėjėjo". Ir visi susibūrę, ramūs ir drąsūs, nuėjo kariautų miesto. Kai, ratu sustoję, belaukė pradedant kovos, tai tie, kurie buvo miesto viduj, ėmė reikalauti, kad jiems būtų leista kalbėti. Švedų karaliui tatai leidus, jie tarė. „Jau mums labiau patinka taika negu kova, ir norime su jumis susitarti. Ir pirmučiausia, žinoma, atiduosime jums už susitarimą visą tai, ką pernai metais esame įsigiję iš danų aukso ir sidabro grobiu. Paskiau už kiekvieną žmogų, šiame mieste beesantį, duosime po pusę svaro sidabro, be to, mokesnį, kurį seniau mokėdavome, jums išmokėsime, ir, davę įkaitus, nuo šios dienos būsime jūsų valdiniai ir jūsų klausysime, kaip ir seniau, norim būti jūsų valdžioje". Kad ir buvo taip pareikšta, tačiau švedai dar negalėjo tuojau nurimti, bet tapo narsesni ir be baimės trokšte trokšdami muštis, žadėdami ginklu paimti miestą ir visa, ką tie turi, sunaikinti, o juos pačius belaisviais išsivesti. Tačiau karalius ir vadai, apgalvoję, paimdami jų dešines rankas, susitarė su jais ir, pasiimdami didžiausius turtus ir 30 įkaitų, džiaugdamiesi par grįžo į saviškius. (*A. Vireliūno vertimas.*)

Paminėtasis Seeburg yra surastas, atkasus Grobinoje skandinavų kapus iš 650-800 metų. Iš garsių archeologinių radinių prof. Birger Nerman sprendžia, kad ten buvo svarbi vieta senovėje, kad ten buvo miestas su tvirtove. Pasinaudodamas Islandijos Ynglingasaga, Nerman spėja, kad Kuršas, Estija ir kitos žemės rytuose „iki Garderike" VIII š. priklausė skandinavams. (Žr. Congr. Secundus Arch. Balticorum, Riga, 1931, p. 203).

Tame pat veikale E. Blesse rašo apie minimą karo žygį į Apuolę. Jis neabejoja, kad tai įvyko 854 metais.

IŠVADOS

Beveik tikras dalykas, kad kuršiai ir jų kaimynai žemaičiai nugalėjo danus, užpuolusius jų kraštą 853, o gal ir 852 metais.

Rašytieji dokumentai liudija. kad tuo metu, dabartinėje Lietuvoje ir Kurše, buvo penki gerai įstiprinti miestai-valstijos, karalystės. Apuolės tvirtovėje, kuri apėmė apie 3640 kv. metrų gynėsi nuo užpuolikų švedų 15.000 žmonių ištisas aštuonias dienas. Kova pasiliovė paliaubomis.

Įsidėmėtina tai, kad mūsų krašte 853m. buvo organizuotas valstybinis gyvenimas, kai pas rytiečius slavus visai nebuvo miestų. Vėliau pagarsėjęs Kijevas, jei tikėti Nestoro pasakai, buvo įkurtas trijų brolių: Kiy Shchek, Khoriv 864 m., vadinasi 11 metų vėliau, negu švedų žygis į Kuršą.

Pageidautina, kad mūsų archeologai atkastų Apuolės praeitį. Ji tampriai rišasi su Skalvių kultūra, kurie, gyvendami abipusiai Nemuno, jau dešimto šimtmečio pradžioje išvystė augštą savitą kultūrą.

Kun. Dr. K. A. Matulaitis.

SVEICARU SPAUDA APIE KUPREVICIUTE

Šveicarų spaudoje p. E. Kuprevičiūtės koncertas Zueriche rado gana didelio atgarsio. Meno kritikai gana nuosekliai nagrinėjo ir aštriai recenzavo josios gabumus bei talentą.

Nors jau ir gerokai laiko praėjo nuo Zueriche įvykusio smuikininkės E. Kuprevičiūtės koncerto, tačiau šveicarų spauda ir meno kritikai jos vis dar nepamiršta. Zueriche išeinąs dienraštis VOLKSRECHT, birželio 15 d. numeryje, rašo:

„Šveicarijos Lietuvių Bendruomenė gegužės 20 d. suruošė koncertą, kurio pelnas yra skiriamas lietuvių vaikų namams Vokietijoje. Šio koncerto metu jaunoji smuikininkė, nuolat gyvenanti Argentinoje, kur jos brolis yra užsirekomendavęs, kaip talentingas pianistas, tinkamai pasirodė Zuericho visuomenei savo puikia technika ir muzikaliniu talentu".

Dienraščio bendradarbis, apžvelgęs kiekvieną E. Kuprevičiūtės koncerte išpildytą kūrinį, teigiamai įvertina jos meniškus sugebėjimus, pabaigoje recenzijos pažymėdamas, kad šiai jaunai ir talentingai smuikininkei jos rimtuose užsimuojimuose yra garantuota sekmė.

* * *

„*Neue Zuericher Zeitung*" — Zuericho oficiozas, išeinąs tris kartus į dieną, Nr. 1244 rašo:

„Jaunoji smuikininkė Elena Kuprevičiūtė, savuoju koncertu lietuvių vaikų naudai Vokietijoje, pasišventė labdarybės tikslams. Menininkė pasižymi nuostabiu elegantiškumu smuiko valdyme, šiltu, puikiai moduliuojančiu smuiko tonu; josios temperamentingas, stipriai pabrėžiamas grojimas yra pažymys sveiko muzikališkumo naturalaus pergyvenimo. Geriausias išdavas teikė Prokofieff sonata op. 94. Mozarto sonata pageiadutina geresnio apdirbimo; kartais pasireikšdavo tono perdėtas aštrumas. Muzikališka gera buvo garsiojo Vitalio Chahconne, kurios išpildymui visgi trūko pilnos technikos. Antrojoje programos dalyje smuikininkė pasirodė visai puikiai. Šalia Ravel (Tzigante) ir Wieniawski (Scherzo-Tarantella) pasireiškė lietuviškas komponistas B. Budriūnas ir argentinietis C. Guastavino savo pilnais efekto veikalais."

* * *

„DIE TAT" NR. 143.

„Šveicarijos Lietuvių Bendruomenė, iš tėvynės pabėgusių lietuvių organizacija, Vokietijoje esančių lietuvių vaikų naudai suruošė koncertą. Jauna, didžiai talentinga smuikininkė, koncerte, kuris apėmė kūrinius nuo Vitalio iki Prokofieff, pasirodė pilnoje techniškoje augštumoje, muzikališkai energingai imanti menininkė. Be jokių abejonių Elena Kuprevičiūtė sukurs sau ateitį, nes, kaip matoma jai netrūksta nei inteligentiškumo, nei darbštumo nei ištvermės."

* * *

„NEUE ZUERICHER NACHRICHTEN" NR. 125

„Lietuvės menininkės yra mūsų reti svečiai. Jauna smuikininkė, Elena Kuprevičiūtė yra talentinga, giliai muzikali smuikininkė, kuri teikia didelių vilčių... Meistriškai išpildė visus techniškus bei muzikalinius reikalavimus, kuriuos statė įvairių veikalų išpildymas. Be vargo ir su pergyvenimu grojo Ravel „Tzigane" kaip ir Budriūno „Lamento" (Rauda), kurioje muzikos aidais verkė šios tautos skausmas."

* * *

„TAGES ANZEIGER" NR. 122

„Elena Kuprevičiūtė, nors ir iš Argentinos atvykusi tačiau josios pasirodyme nėsimato to cigoniško pietų Amerikos charakterio. Josios rimtumas reiškiasi ne vien tik asmenybėje, bet ir muzikoje. Jaunajai smuikininkei, kuri savo meną rimtai, beveik perdaug rimtai išpildo galima būtų patarti pagrindinai rinktis veikalus, kurie teikia galimybės pilnam, plačiam smuiko tonų išsivystymui, kaip lietuviškoji „Lamento" (Rauda) arba argentiniečio Stepių Fantazija (Lianura, Guastavino)" *ap*

LIETUVOS PARTIZANU DIENA

Baisiojo siaubo dienoms, birželio 14-15 d., kai žmonės užkaltuose gyvuliniuose vagonuose po 50—70 viename sugrūsti, buvo vežami į šaltąjį Sibirą arba žudomi pakelyje, praūžus, lietuvių tautą prislėgė baisus netikrumo jausmas. Visi bijojo ryt dienos, nes nežinojo kieno eilė ateis rytoj.

Žmonės bijojo eiti į namus ir būriais, iki vėlyvo vidurnakčio, vaikščiojo gatvėmis, sėdinėjo restoranuose ar slinko miegoti į laukas ir miškus. Visi troško vieno, kad tik greičiau kiltų karas. Tai atrodė vienintėlė išsigelbėjimo viltis.

Pogrindžio organizacijos su didžiausia atyda gaudė žinias iš užsienio ir ruošėsi artėjančiam susidūrimui.

Žmonės neapsivylė. 1941 m. birželio 22 d. atėjo laukiamoji išsilaisvinimo valanda.

Vos tik pasigirdo pirmieji šūviai Rytprūsių pasienyje ir subraškėjo bolševikinė užtvara, visa lietuvių tauta spontaniškai sukilo ir, įvairiais vardais pasivadinusių pogrindžio kovos organizacijų vadovaujama, stojo į partizanų eiles savo laisvės ginti, dar neišvežtų kalinių gelbėti ir valstybinio turto saugoti.

Nors šis spontaniškas sukilimas pareikalavo ne mažai aukų, bet lietuvių tauta įrodė visam pasauliui, kaip labai ji myli ir brangina savo laisvę ir kaip narsiai ji gina, nežiūrėdama aukų dydžio.

Birželio 22-ji diena, kaip ir daugelis kitų svarbių mūsų gyvenime įvykių, liks netik mūsų trumpoje atmintyje, bet ji bus įrašyta istorijos puslapiuose, kaip vieningo lietuvių pasiryžimo, kovoti ir mirti už savo krašto laisvę, demonstracija.

Birželio 22-ją dieną iškovotoji laisvė neilgai truko. Naujas okupantas ją vėl išplėšė. Tačiau partizano-laisvės kovotojo idėja nemirė. Ji tebėra gyva ir dabar, kai raudonasis tironas vėl uždėjo savo leteną ant mūsų krašto. Apie lietuvį partizaną kalbame netik mes. Apie jį pagarbiai kalba ir kitų tautų žmonės. Štai iš Lietuvos grįžtą vokiečiai dar ir šiandien pasakoja apie jų didvyriškus žygdarbius, jų pasišventimą, jų nepalaužiamą valią iki mirties kovoti už savo krašto išlaisvinimą. Kovodami su pačiu didžiausiu žmonių laisvės priešu jie, tuo pačiu, kovoja už visą žmoniją.

Žiauri ir negailestinga toji nelygi kova su šimtus kartų galingesniu ir geriau ginkluotu priešu. Ji negali tęstis amžius. Todėl mes visur ir visada turime priminti vakariečiams, kad tie, kurie, ne pelno vaikydamiesi ir ne garbės trokšdami, kovoja už jų ir savo laisvę yra reikalingi skubios ir realios paramos.

Jų prie laisvės aukuro sudėtos gyvybės ir pralietas kraujas negali būti nupirktas pinigais ir gražiais pažadais. Vienintėlis atpildas už jų pasiaukojimą yra išlaisvinimas krašto už kurį jie, visų pamiršti ir apleisti, bet nepalūždami, kovoja.

Mes tikime, kad jų pralietas kraujas nebus veltui ir mūsų pavergta tėvynė vėl bus laisva. Prieš tuos, kuriem jau nebus lemta matyti tautos laisvę auštant, mes pagarbiai ir susikaupę lenkiame savo galvas. Laisva tauta mokės juos įvertinti ir pagerbti.

Birželio 22-ji tebūnie jų prisiminimo ir pagerbimo diena, kol tik plaks bent viena lietuviška širdis. Tą dieną prisiminkime juos gyvus ir žuvusius ir prašykime Augščiausiojo palaimos jų žygiams.

A. Ž-kus

PARTIZANU DAINA

Aš paklydau bevaikščiodams
Ir atradau namelius.
Apsipyliau ašarėlėm,
prisiminęs tėvelius.

Seniai pioviau lankoj šieną,
Seniai šėriau žirgelius.
dabar atskirtas, vienas.
Aš klajoju po laukus.

Motinėle, kam auginai
Ir kam laiminai mane?
Aš dabar atskirtas, vienas,
O Tu sėdi vagone...

Mano tėvas, motinėle,
Seniai vargsta Sibire...
Jie nežino, kad jų sūnus
Dar vaikščioja gyvas čia.

Kad sugrįžtų į Tėvynę,
Į savuosius namelius, —
Apkabinčiau medžio kryžių
Ir savuosius tėvelius

Worchesteryje, Mass., buvo iškilmingai paminėtas Ipol. Nauragio scenos arbo 25 m. jubiliejus. Per jubil. koncertą akomponavo V. Marijošius,jame dalyvavo ir kt. operos solistai. Ta proga kalbas pasakė kan. F. Kapočius, M. Vaitkus, prof. St. Yla ir kt. Koncerto pelnas paskirtas mokyklos statybai. (JAV-se Komercijos Rūmų vadovybė yra numačiusi pagaminti spalvotą filmą apie Čikagos lietuvius. Rūmai šiemet gegužės mėn. mini 20 m. sukaktį. Minėjime kalbą pasakys atst. r. narys Kerstenas.) Dail. R. Viesulas už savo vario raižinį „Stabat Mater" Filadelfijos muziejuje suruoštoj parodoj ir New Yorke Hiverside muziejuje suruoštoj VI met. parodoj gavo pagyrimą už savo litografiją „Vasara. (JAV-se Lietuvos valstybės 700 m. sukaktį tinkamai paminėti iniciatyvos ėmesi ALTS-ga, kuri iškilmingą minėjimą ruošia Vašingtone.

Nuolatinis parengimų lankytojas po iškilmių, prieina prie paskaitą skaičiusio prelegento ir sako:

— Sveikinu. Puiki jūsų paskaita. Įdomus turinys. Skaitėt taip, kad net du kartus buvau pabudęs iš nuolatinio snaudulio.

BR. DAUBARAS

MĖLYNA SUKNELĖ

Antroji dalis

Plačiais laiptais Gražina su Čižu išėjo į ramią, nuošalią gatvę. Prie laiptų turėklų keli jauni vyrai garsiai diskutavo, kur tęsti šokius, nes tuose namuose neradę tinkamų šokėjų.

— Kiekvienas atsiveda ir išsiveda savas, — nugirdo Gražina jų pastabą, kai ji su Jurgiu nuo laiptų pasuko kairiuoju gatvės šaligatviu. Medžių šešelyje jų laukė tamsios spalvos automobilis. Lipdama vidun, Gražina nežymiai žvilgterėjo į abi puses, baimingai akimis ieškodama žadėtosios policijos pagalbos. Niekur nė pėdsako. Jos širdis neramiai daužėsi, kai prie vairo sėdįs ežeplaukis, Jurgiui užtrenkus automobilio dureles, užvedė motorą. Po valandėlės jie įsuko į dižiąją gatvę, nepratardami viens kitam nė žodžio. Prie Notting Hill Gate kryžkelės degė raudona šviesa. Ežeplaukis sulaikė automobilį ir, atsisukęs į Čižą, angliškai trumpai klūstelėjo:

— Turite?

— Tikiuos, kad beveik visas susėmėm, — išdidžiai atsakė Čižas, šiltai žiūrėdamas į Gražinos rankinuką.

Šaltakraujiškumas ir visiškas pasitikėjimas savimi, kokį Gražina pastebėjo ežeplaukio veide, ją baugino ir nervino. Jis jautėsi, tarsi važiuotų Maskvos gatvėmis, žinodamas, kad kiekvienu metu galįs iškviesti tūkstančius enkavedistų reikiamon pagalbon. Bet čia? Londone? Svetimame mieste ir svetimame krašte šitoksai jo elgesys sunkiai slėgė jos neseniai pakilusią nuotaiką ir slopino netolimo išsigelbėjimo viltis. Kur yra jos suokalbio išgelbėtojai?! Kas bus, jei ir šį kartą ji liks viena, šių baisių žmonių žinioje, padariusi tokį didelį jiems patarnavimą, o saviesiems neišperkamą ir nedovanotiną nusikaltimą?! Jei dabar jų niekas nesulaikys, kas ją ir Mylių išgelbės iš tų landynių, į kurias ji vėl dabar vežama? Pravažiavę pro kryžkelę, jie skriejo jai pažįstama gatve, kurios vienoje pusėje tiesėsi garsusi Hyde Parkas. Jei, privažiavę parko kampą, nepasuks į kurią nors pusę, ji neabejojo, kad jie važiuoja į „koncerto salę", kur ji pergyveno pačias baisiausias dienas, patekusi į jų rankas. Ten paskutinį kartą ji matė bežadį, nukankintą, sumuštą Mylių. Gal ir šį vakarą jie vėl ją su juo suves, norėdami ką nors išgauti, ar priversti dar didesniam nusikaltimui, — spėliojo Gražina, baimės ir netikrumo slėgiama. Kiekviena sekundė, kiekvienas pravažiuotas metras didino jos išgąstį ir nerimą. Ji ėmė gailėtis, kad ten būdama apylinkės namuose, savųjų tarpe, neišdavė nors šio vieno išsigimėlio brolio, dabar saugiai šalia jos sėdinčio ir laukiančio užmokesčio iš jos tautos ir jos artimųjų budelių

Jie pravažiavo parko vartus, nepasukę nei kairėn, nei dešinėn. Ji džiaugėsi, kai juos sulaikydavo raudona šviesa ir griežė dantimis, kai be sustojimo praslinkdavo pro žaliąsias. Kai, pravažiavę margomis vėliavomis išsipuošusį milžinišką prekybos pastatą, pasuko į šoninę gatvę, Gražina iki skausmo prikando lūpas, supratusi, kur po minutės atsidurs. Įsukant siaurą gatvelę, ji atsisuko žvilgterėti pro užpakalyje esantį langelį, ieškodama ten juos sekančio automobilio. Liuksusinis ilgas autobusus praūžė su dainuojančiais ekskursantais. Paskui dar ji pamatė dviaugštį raudonąjį miesto autobusą, stabtelėjusį praleisti pėsčiuosius per baltais dryžais išmargintą asfaltą. Ežeplaukis ten nesustojo. Jis skubėjo...

Ties kampiniu siaurosios gatvelės bespalviu namu jie sustojo. Ūmai užgeso motoro birzgimas ir akimirką buvo tylu. Tik kai Čižas pravėrė automobilio dureles, Gražina išgirdo tolimą didžiojoj gatvėj dar tebeūžiantį miesto-milžino vėlaus vakaro gyvenimą. Ji, patenkinto Čižo lydima, ėjo naujon, jai nežinomon kalvarijon. Ežeplaukis jų jau laukė, atra kinęs didžiąsias tamsaus koridoriaus duris, kurios, vos jiems peržengus slenkstį, sunkiai užsitrenkė, palaidodamos Gražinai išsigelbėjimo viltis. Dabar jie ėjo ilguoju, drėgme ir pelėsiais prisigėrusiu koridoriu iki medinės pakopos. Viršuje degė tos pačios, taip giliai tada Gražinos atmintin įsmigusios šykščiai gelsva šviesa skleidžiančios elektros lemputės. Ežeplaukis spūstelėjo pageltusį sienoje lifto mygtuką. Gražina išgirdo, kaip kažkur augštai dusliai sušlamėjo, tarsi ten nežinoma ranka būtų paleidusi suktis didelį vandens malūno ratą. Gauruota ežeplaukio ranka atitraukė kelto plieninius virpstus, kviesdamas bendradarbius vidun. Keltu važiuojant iš kelnių kišenės jie išsitraukė odinę sankabą, atrinkdamas vieną iš daugelio ten sukabintų vario spalvos raktelių.

— Štai ir namuose, — kalbėjo ežeplaukis, kišdamas raktelį į išsipūtusias, lyg odinėmis pagalvėmis apkaltas duris.

— Prašome laikytis ramiai! — staiga išgirdo Gražina svetimą balsą čia pat savo užnugaryje, o priešais pamatė skubiai artėjančius kelis šešelius. Ežeplaukis, stumdamas nuo jau pravertų durų Čižą, bandė įsmukti vidun, bet tą patį akimirksnį ten pirmas įsibrovė lietpalčiu apsirengęs vyras, o keli, lyg iš po žemių išdygę šešėliai taip arti jų atsirado, kad Gražina pajuto savo sprande uždususio vyro šiltą kvėpavimą.

— Nekalbėk! — tyliai, bet įsakančiai ir kietai vienas jų pasakė ežeplaukiui, kai kiti du rankomis perbraukė per jo švarko ir kelnių kišenes, taip įgudusiai, lyg masažistas nuogai išrengtą pirtyje. Gražina jautė, kaip šalia jos stovįs Čižas virpėjo, o jo veidas švietė tokiu baltumu, lyg naujai kalkėmis išbaltinta siena. Jį ir ją stūmtelėjo nežinomos rankos vidun.

Jie visi trys buvo laikomi krūvoje. Niekam neleidžiama pasakyti nė žodžio. Sienose degė tos pačios, taip gerai Gražinai pažįstamos elektrinės žvakydės. Kambario kampe tas pat raudonos spalvos pianinas, o židinyje elektrinė krosnelė ir jos „ginklas" — metalinis svarus mietas, su kuriuo ji tada gynėsi nuo čia pat prie jos dabar stovinčio, išsigandusio, bejėgio, ežeplaukio. Tik dabar Gražina mato, kad jai pagalbon atėjo ne vienas ir ne du, bet keliolika įvairaus amžiaus ir įvairiai apsirengusių vyrų. Tik keli stovi prie jų, nieko nesakydami ir nieko nesiteiraudami. Kiti, lyg skruzdelės pasi pylė po kambarius, ir ji girdi tik tylų šiaurėnimą ir dažną fotoaparato spragtelėjimą. Gražina mato išsipūtusias nuo kartotekų Čižo kišenes. Niekas jomis dar nesirūpina, niekas nesiteirauja. Rankose ji tebelaiko rankinuką su keliais šimtais tokių pat kortelių. Ji žino, kad tai bus vienas didžiųjų gaujos nusikaltimų įrodymas, jei šiose patalpose jos pagalba nieko įtartino ir nerastų. Jos širdin ūžtelėja karšta keršto banga, nors ji vis tebelaikoma drauge su Čižu ir ežeplaukiu slaptosios policijos vyrų apsupta. Jai kniedi jau dabar gnybtelėti žodėliu už Myliaus ir jos kančias ežeplaukį. Ji taip norėtų paklausti tų kitų policijos vyrų, ar jie niekur neužtikę pėdsakų, rodančių, kur dabar galėtų būti Mylius? Ar iš tikrųjų ji dabar po dienos kitos bus laisva? Ar jie suras kada nors Mylių? Kur jis galėtų būti kalinamas? Gal išvežė Lietuvon? Gal jis mirė nuo žaizdų? Gal nužudė?... Vienas po kito klausimų braunasi jos išvargusion galvon, kurioje ji neranda atsakymo.

Ežeplaukis, atsipeikėjęs po pirmo netikėtumo, pasuka galvą į šalią jo stovintį vyrą, ir sako:

— Jūs žinote, kad aš esu svetimos valstybės diplomatinėje tarnyboje... Kokią turite teisę be mano vyriausybės žinios suėmę čia laikyti? Tai banditizmas! Aš reikalauju tuojau pat leisti man telefonu apie tai pranešti mūsų atstovybei...

— Man labai gaila ir nemalonu, bet valandėlę jūs turėsite lūkterėti, — ramiai atsako vyriškis, stovįs tarp Gražinos ir ežeplaukio.

(b.d.)

DIENOS RUPESCIAIS

Rašo: S. Žymantas.

Jautriausieji Rytų ir Vakarų konflikto susidūrimo taškai yra Berlynas ir Korėja. Į tuos taškus pereitąją savaitę buvo nukreiptos daugelio akys. Tiek Vokietija, tiek Korėja yra bolešvikinio peilio pusiau perpjautos. Jei bolešvikai pajungtų sau visą Korėją, Japonija būtų neapginama ir bolševikų grėsmė Tolimuose Rytuose būtų neįveikiama. Jei bolševikai pasigriebtų visą Berlyną ir dominuotų Vokietijoj, pašalindami joje Vakarų įtaką, visa Europa praktiškai jau būtų sovietų rankose.

Abiejuose kraštuose, Vokietijoje ir Korėjoje, nedovanotino sąjungininkų neapsižiūrėjimo dėka, bolševikai užėmė puikias išeities pozicijas, sudarydami Vakarams nuolatinę grėsmę. Vokietijoje jie atsistojo ant Elbės, izoliuodami Berlyną nuo Vakarų Vokietijos. Korėjoje bolševikai atsistojo ant 38 paralėlės. Nuos tabiu lengvapėdiškumu Vakarai sutiko su Korėjos pusiasalio padalinimu į dvi okupacines zonas, ir papras tas štabo karininkas plunksnos pabraukimu žemėlapyje pravedė dirbtiną demarkacijos liniją pagal 38 paralelę, šiandien taip pat pagarsėjusią ties ja pralietu krauju. Brangiai tenka kartais mokėti už neapsižiūrėjimą ir neapsigalvojimą tiek vidaus tiek užsienio politikoje.

Korėjos prezidento Syngman Rhee vardas šiandien minimas visuose laikraščiuose. Gero žodžio jam nerandama. Jis drįso, prieš paliaubas pasirašant, paleisti iš belaisvių stovyklų savo tautiečius - šiaurės korėjiečius, kurie yra nusistatę prieš komunizmą ir kaip mirties bijosi grąžinimo į bolševikų nagus.

Mes, politiniai emigrantai, patys daug patyrę ir išgyvenę, skaitydami spaudoje, kaip tuos šiaurės korėjiečius gaudoma grąžinti į belaisvių stovyklas, pradedame gyventi netaip jau senais prisiminimais. Prisimename Vlasovą ir jo karių likimą, rusų, ukrainiečių varu ir jėga grąžinimą bolševikams, pagarsėjusią Kempteno tragediją, kurios nevienas lietuvis buvo akivaizdus liudininkas. Dar ir šiandien klaiku prisiminti anuos įvykius.

Syngman Rhee yra karštas savo krašto patriotas, visad juo buvęs, niekad juo nenustojęs būti savo trisdešimties metų emigracijos metu nuo 1912 iki 1945 bėgyje. Jo politinė programa nuo pat 1945 metų buvo ir yra — svetimos kariuomenės atitraukimas iš visos Korėjos ir Korėjos suvienijimas.

1949 m. rusai staiga pranešė, kad jie evakuoja jų okupuotos Korėjos dalį. Tai tebuvo triukas priversti amerikiečius savo ruožtu pasitraukti iš Pietų Korėjos. Syngman Rhee įspėjo JAV: „atitraukimas amerikiečių kariuomenės anksčiau negu tautinė korėjiečių kariuomenė bus pajėgi atremti komunistinę invaziją, baigsis „baisia katastrofa Korėjai ir JAV pozicijoms Tolimuose Rytuose.“ Jis prašė ginklų, jis jų negavo. Kai amerikiečiai apleido Korėją 1949 m. pabaigoje, Pietų Korėjos kariuomenė praktiškai neagzistavo. Ji buvo bėjėgė 1950 m. birželio 25 dieną atsilaikyti prieš Šiaurės Korėjos komunistinę invaziją, sovitinių tankų T 34 paremtą.

Syngman Rhee buvo teisus. Bolševikų invazija Pietų Korėjoje sudarė tiesioginę grėsmę amerikiečių pozicijoms Japonijoje. Amerikiečiai intervenavo impulsyviai, be aiškaus tikslo ir plano. Nežiūrint kiniečių intervencijos, 1951 m. gegužės mėnesį po dviejų nepavykusių kiniečių ofenzyvų, kiniečių kariuomenė buvo nugalėta ir beliko ją galutinai sunaiti kinti; uždavinys, kurį pradėjo vykdyti gen. Van Fleet. Deja, Vakarai įkliuvo į Maliko spąstus — pasiūlymą pradėti pasitarimus dėl paliaubų.

Syngman Rhee protestavo ir vėl įspėjo, bet veltui.

Šiandien Korėja yra trijų metų baisaus karo sunaikintas, nuteriotas kraštas. Pietų korėjiečiai laiko tris ketvirtadalius fronto. Kieta, kare užgrūdinta Pietų Korėjos kariuomenė siekia 400.000. Tai yra vienas žymiausių faktorių Tolimuose Rytuose.

Garsiosios derybos dėl paliaubų truko ilgai. Paimti kiniečių belaisvėn pietų korėjiečiai, bene 53.000, buvo bolševikų seniai paleisti. Greičiausiai žymi jų dalis buvo priversta įsijungti į Šiaurės Korėjos kariuomenę. Dabar turėjo taip pat būti paleisti ir Šiaurės Korėjos belaisviai, kurie atsisakė grįžti į Šiaurės Korėją. Taip buvo numatyta sąjungininkų gegužės 15 plane. Bet, paliaubų deryboms vis nesibaigiant, Anglijos įtakoje, UNO, ar tiksliau tariant JAV, padarė bolševikams naujus pasiūlymus. Tuos pasiūlymus išdavimu palaikęs Pietų Korėjos atstovas Pan - Mun - Jon derybose gen. Choi Douk Shin atsisakė dalyvauti. Tuos pasiūlymus išdavimu palaikė Korėjos prezidentas Syngman Rhee.

Pasiūlymai numatė paliaubų vykdymui prižiūrėti komisiją iš „neutralųjų“ lenkų ir čekų, pro - komunistinių indų, ir švedų bei šveicarų. 150 indoktrinatorių turį atvykti į belaisvių stovyklas, perduotas - indų kariuomenės globai, „įkalbinėti“ belaisvius, jų tarpe ir šiaurės korėjiečius grįžti į komunistinį „tikėjimą“ ir prašytis repatrijuoti. Lenkams ir čekams, praktiškai tad bolševikams, pavesta priežiūra Pietų Korėjos uostų, tuo tarpu švedai ir šveicarai turi du priešiūros punktus ant ilgos Šiaurės Korėjos ir Kinijos bei SSRS sienos. Nieko nėra numatyta Korėjos suvienijimui pasiekti.

Gal būt šios išimtinos nuolaidos yra pateisinamos reikalingumu sustabdyti karą, mirtinai Vakarams atsibodusį. Gal būt yra kitų sumetimų. Bet Pietų korėjiečiai, kuriems rūpi ir dabartis ir ateitis, sukyla prieš tai, ką jie vadina išdavimu. Jų kalbama, kad geriau Amerika būtų neintervenavusi 1950 metais, negu kad dabar palikdama juos savam likimui.

Tuo tarpu bolševikų diktatas amerikiečiams sugaudyti paleistus belaisvius korėjiečius, sustabdymas jau daugiau kaip mėnuo laiko ginklų pristatymo Pietų Korėjos kariuomenei, išskyrus kiek jų reikia fronto kautynėms, kelia savotiškų minčių. Kuo tas viskas baigsis? Pietų Korėjai šiaurės korėjiečiai yra tos pačios tautos žmonės. Amerikiečiai yra Pietų Korėjos sąjungininkai, atėję gelbėti ją nuo bolševikų invazijos. Tie sąjungininkai dabar turi gaudyti savo draugų brolius. Ko daugiau bolševikams bereikia?

Ko bijo Syngman Rhee? Jis žino, kad kiniečiai niekad neatsisakė savo pretenzijų į Korėjos pusiasalį. Jei Korėja liks padalinta pusiau pagal 38 paralėlę, Pietų Korėja ilgainiui bus absorbuota ne Šiaurės Korėjos, šiandien visiškai sunaikintos, bet raudonosios Kinijos.

Į ž a n g a.

Šiandien nedaug turime laiko susimastyti apie antgamtinius dalykus: reiklus gyvenimas vergia mūsų vaizduotę, žaboja valią, į šalį nustumia dvasinį primatą.

Kartais susipainiojame, kalbėdami apie kilnias ir amžinas žmogaus gyvenimo dorybes. Dorybės gi, kaip Raoul Plus S. J. tvirtina, yra retos Gal būt, kitos jų dėl to yra retesnės, kad yra tarsi geresnės sėklos.

Šitie samprotavimai nėra gilios studijos, paskirtos psichologų ar moralistų žiniai. Tie samprotavimai yra labai paprasti ir nori padėti geros valios žmonėms, kai jie susiduria su kai kuriais sunkumais dorybių kelyje.

Medžiaga yra paimta iš R. Plus S. J. knygutės — „Some Rare Virtues“ (1951).

DĖKINGUMAS

Marija Antuanetė de Geuser, kuri naudojosi ypatinga Dievo palaima parašė šiuos žodžius:

„Kiekvieną akimirksnį bendradarbiaudama su malone, norėčiau pakiltį visu platumu už dovaną, kurią man Viešpats suteikė, būdama Jam gyvu dėkingumo aktu. Mūsų dangiš kasis Tėvas suplanavo mūsų gyvenimą. Man atrodo, kad esu kiekvieną akimirksnį pasirengusi amžinai meilei. Esu tarsi mažas kūdikis, kuris visa savo širdimi stengiasi sekti savo motinos rašymą“.

Kai ji to siekė visiškai pasitikėdama, ji džiaugėsi, jausdama neišpasakytą dėkingumą.

Netaip seniai mes galėjome skaityti prel. Chaptal mintį jo „Dvasiniame Testamente“:

„Kai man ateis diena paliktį šią žemę, tikiu, kad mano paskutinė min tis bus noras dar kartą pasakyti gerajam Dievui: *ačiū Tau!*“

Šis testamentas parašytas 1940 m. gegužės 2, kai prelatas buvo beveik 80 metų amžiaus.

Kodėl tas švelnus jausmas ne kiekviename atrandamas?

Deja, atsiminkime dešimt raupsuotųjų, kuriuos pagydė gerasis Ganytojas: jie tuoj po stebuklo nuskubėjo namo. Vos vienas atsiminė, kad reikia padėkoti, ir grįžo pas Mokytoją. „O kur kiti devyni?“ Jis paklausė.

Kiti devyni? Jie be pėdsakų prapuolė.

Kad mums ne kartą stinga dėkingumo Dievui, priežasčių rasime dieviškos Apvaizdos veikimo būde ir savo pačių vidaus abuojume.

Dievas siunčia mums palaimos kiekvieną akimirksnį, bet Jis tai daro neapreikšdamas savęs. Mes Jo veiksmų nematome. Jis yra visur už antrinių mūsų gyvenimo priežasčių. Dėl to, nors Jis yra pirmoji visų įvykių priežastis, mes naudojamės tik Jo dovanomis. Dovanotojo išvaizdos, Jo rankų ir širdies mes nepastebime.

Dievas palaiko mūsų buvimo kiekvieną akimirksnį. Tam Jis sunaudoja tiek galios, kiek buvo reikalinga mus sutveriant. Kodėl taip? Jei nuo šio paprasto pavyzdžio mes pereisim prie antgamtinio gyvenimo, — kas apie kūdikio krikštą galvoja kaip apie tikrą stebūklą? Juk į šitą silpną, švelnutį sutvėrimėlį netikėtai, bet tikrai ateina Švč. Trejybė ir įsikuria jame. Kunigas konsekruoja Švenčiau sįjį, ir varpelis skambina Pakylėjimui. Aš klausiu jūsų: kas net giliai tikinčiųjų tarpe tikrai įsivaizduoja augščiausią šio vyksmo grožį? Ar mes visi nesame daugiau ar mažiau panašūs į patrijarchą Jokūbą? Vakare jis atsigula ant žemės ir Dievas atsiunčia jam didįjį kopėčių regėjimą. Rytą jis pabunda ir nieko nepaprasto nėmato: vietovaizdis nuo praėjusio vakaro nepasikeitė. Bet jis šaukia:

— Iš tikrųjų, Dievas buvo čia, o aš to nežinojau!

Dievas yra visur apie mus ir nuolat mus palaiko, bet mes to nepastebime.

Viešpats dalina savo dovanas ne tik nematomai, bet ir nepertraukiamai. Iš mūsų pusės tai turėtų būti pagrindinė mūsų dėkingumo priežastis. Psichologiškai imant, mes retai įsivaizduojame, ką mes paprastai gauname. Kiekvieną rytą mus aplanko šviesa; širdis kiekvieną sekundę varinėja kraują mūsų gyslomis; plaučiai kiekvieno atsikvėpimo metu pasiima deguonies, kuris mus gaivina. Kas galvoja už tai padėkoti Dievui? Tik tada, kai ko nors pristingame, kai kuri dovana dėl kurios nors priežasties sulaikoma, — mes pradedame suprasti, kokios malonės netekome.

K. J. Ku - kis.

KITI APIE MUS

ATSIŠAUKIMAS Į RYTPRŪSIUS

„Goettinger Arbeitskreis“, rytų Vokietijos mokslininkų darbo ratelis, rinkdamas sutartam su Vokietijos Krašto Valdyba knygos išleidimui medžiagą, kreipiasi per spaudą su tokiu atsišaukimu:

Į visus rytprūsius!

Goettingeno darbo ratelis jau kartą gavo tremtinių paramą, kai 1950 metais kvietė siųsti jam pranešimus apie užsieniečių save atsižadančios pagalbos veiksmus masinių trėmimų metu. Gausiai suplaukę pranešimai padėjo išleisti veikalą „Žmoniškumo dokumentai“, kuris pasaulyje rado didelį atgarsį ir jau yra išverstas į anglų ir prancūzų kalbas.

Tame veikale, dėl juo siekiamų specifiškų tikslų, tebuvo trumpai paminėta, kad daugelis rytprūsių laike sovietinės okupacijos pasiaukojančia, saves išsižadančia lietuvių pagalba buvo išgelbėti nuo bado mirties. Šiandien reikia šiai kaimyninei ir draugiškai tautai pareikšti padėką, juo labiau, kad jos dalis kartu su mumis neša benamių likimą, o kita dalis tėvynėje tebekenčia baisius persekiojimus.

Goettingeno darbo ratelis, drauge su rytprūsių organizacija, prašo visus rytprūsius siųsti pranešimus, kuriais būtų pavaizduota, kaip lietuviai nuo 1945 metų gelbėjo badaujančius vokiečius. Kad tinkamai įvertinus šią pagalbą, reikia išryškinti tiems žmonėms susidariusį dėl to pavojų ir nušviesti Lietuvos ir Rytprūsių būklę. Mes tikime, kad vargiai kas gali būti gražesnio, kaip pareikšti padėką pagelbėjusiems didžiausiame varge, kol šita pagalba negali būti atlyginta veiksmais.

Pasirašė Dr. Herbert Kraus
Teisių Profesorius
Goettingeno darbo ratelio
pirmininkas

IŠ VOKIEČIŲ SPAUDOS

Didelis politinis savaitraštis „Fortschriftt‘, 1953 m. birželio 12 d. laidoje Pabaltijo Gedulo Dienai paminėti deda trijų skilčių straipsnį antrašte: „Mums einasi labai gerai...“ Straipsnyje atskirais posmais, su paraštėmis „Sovietų botagas virš Pabaltijo“, „Du milionai svetimųjų“, „Juodosios kovo dienos“, Partizanų kovos“, „Vargiai daugiau 50 nuošimčių“, plačiai pavaizduoja tiek šiandieninę Pabaltijo būkle, tiek baisiąsias deportacijas.

— „Laiškai iš Klaipėdos krašto“. Tokia antrašte „Frankfurter Allgemeine“ 1953. VI. 3 straipsneliu nupasakoja, kad federalinėje respublikoje gyvenantieji vokiečiai visdėlto kartais gauna iš Klaipėdos krašto vokiečių laiškus, iš kurių galima spręsti apie gerus lietuvių ir vokiečių santykius, apie jų savitarpę pagalbą, apie žemės ūkio sovietizaciją, palikusią ūkininkui vos vieną karvę ir daržo gabalėlį ir apie kultūrinį bei religinį gyvenimą. Deportacijos dar nesiliaujančios. Visai nesenai vokietės buvusios išgabentos miškų darbams į Rusijos gilumą.

— „Luebecker Nachrichten“ 1953 VI. 14 d., sekmadienio laidoje, pirmame puslapyje riebiu šriftu deda žinutę, „USA nori laisvės Pabaltijo valstybėms.“ New York, (dpa) „Prezidentas Eisenhover pareiškė JAV vardu šeštadienį viltį, kad Estija, Latvija ir Lietuva vieną dieną vėl būsiančios laisvos. Trijų Pabaltijo valstybių inkorporavimą Sovietų Sąjungon jis pavadino neteisėtu agresijos veiksmu.‘

To paties laikraščio 4-me puslapyje ar dedamas ilgesnis straipsnis apie pabaltiečių protestą jų gedulo dienos proga, pavadindamas straipsnį: „Pabaltiečiai apeliuoja į UNO“.

—„Kieler Nachrichten“ sekmadienio laidoe Nr. 135 deda žinutę, kad „Birželio 13 d. — Pabaltiečių Gedulo Diena“. Jame nupasakoama, kad Schleswig-Holstein gyvenančių estų, latvių ir lietuvių bendruomenės taryba pareiškusi spaudos atstovams, jog Pabaltijo valstybių tautoms birželio 13 diena yra Tautine Gedulo Diena. Tą dieną visame pasaulyje gyveną pabaltiečiai, atžymi masinių deportacijų pradžią gedulingomis pamaldomis ir minėjimais. Minėjimuose bus renkami parašai atsišaukimui į UNO dėl nesiliaujančių deportacijų.

BRITAI STENGIASI PIRMAUTI AVIACIJOJE.

Praėjusi ketvirtadienį buvo paskelbtos žinios apie projektuojamą naujo tipo keleivini lėktuvą. Jis galėsias paimti 131 keleivį. Sėdynės būsiančios įrengtos nugara į lėktuvo priekį, tai sumažinsią pavojų nelaimės atveju. Lėktuvas galėsias skristi 40.000 pėdų aukštyje. 600 mylių per valanda. Tokiu būdu, 10 val. pakilęs Londono aerodrome, 10 val. Amerikos laiku jau bus New Yorke. Kelionė būsianti labai pigi 1 d. už mylią.

Naujasis lėktuvas yra prototipas garsiojo trikampinio bombonešio Vulcan. Dabar tos rūšies lėktuvai masiniai statomi britų karo aviacijai. Lėktuvai bus pavadinti Atlantic vardu.

Nėlaimingu supuolimu tą pačią dieną nukrito antrasis tos pačios firmos statytas ir to paties modelio (trikampis) slaptas britų naikintuvas Javelin. Lakūnas žuvo.

JAV DALINSIS SU ANGLAIS ATOMINĖMIS ŽINIOMIS

JAV kongresas sutinka ir JAV vyriausybė rengiasi pasikeisti su D Britanija žiniomis apie atominius ginklus.

Kaikurie europiniai kraštai turi pasigaminę vairuojamus sviedinius pranašesnius už JAV turimus.

Jau pradėti parengiamieji darbai ir tikimasi per metus sujungti visas Europoje esančias sąjungininkų aviacijos bazes degalų tiekimo vamzdžiais. Šiuo metu degalų, ypatingai sprausminiams motorams, suvartojama tiek daug, kad jų trasportas yra per daug brangus.

Žemės gyventojų tarpe yra liliputų (neužaugų) santykiu 1:1.000.000 Jų priskaitoma dabar maždaug 2.000.

J. VARANAVIČIUS (Tęsinys)

Stalino klaida

10. STALINO LAIŠKAS

Išvykus sovietų ambasadoriui, Tito atidžiai perskaitė visą laišką. Jis buvo surašytas mašinėle aštuoniuose lapuose, rusų kalba. Laiško viršuje raudonu rašalu buvo užrašyta „konfidencialiai“. Laiško tonas, kaip ir pats jo turinys, buvo nemandagus ir įsakantis. Laiškas pradedamas šiais žodžiais: „Mes vertiname jūsų atsakymą, kaip neteisingą ir bendrai nepatenkinamą.“

Pirmoje laiško dalyje Stalinas išvardino priežastis, dėl kurių atšaukė sovietų specialistus. Jis kaltino jugoslavų vyriausybę, kad neleido sovietų civiliniams specialistams pasinaudoti ekonominių žinių šaltiniais. Jis reikalavo savo specialistams teisės betarpiai gauti visose jugoslavų ministerijose visas informacijas, kokias nori jų specialistai.

Stalinas tvirtino, kad sovietų specialistai yra jugoslavų saugumo organų kontrolėje ir priežiūroje. Jis tvirtino, kad sovietų piliečiai yra tokioje policijos priežiūroje, kaip ir buržuazinėse valstybėse.

Antroje laiško dalyje Stalinas band do vertinti šį sovietų ir jugoslavų konfliktą ir kaip idealogonį ginčą. Jis reiškė baimę dėl jugoslavų komunistų partijos padėties, kad kapitalistinis elementas, nesipriešinant partijos vadovams, stiprėja miestuose ir kaimuose kad partijos viduje nėra demokratijos; kad centralinis komitetas nebuvo rinktas, bet paskirtas ir kad nėra kritikos ir savikritikos partijoje.

Be to, Stalinas kaltino jugoslavų vadus už Sovietų Sąjungos šmeižimą ir dar pridėjo, kad yra nesąmonė klausyti istorijų apie sovietų komunistų partiją, sukurtų abejotinės vertės jugoslavų marksistų, kaip Djilas, Vukmanovic, Kidric, Rankovic ir kitų panašių tipų. Įbauginimui jis dar priminė Trotskio istoriją: „Mes manome, kad Trotskio politinė karjera daug ką pamokanti“, buvo rašoma laiške. Laišką pasirašė J. V. Stalin ir V. M. Molotov.

Tito, perskaitęs aukščiau minėtą laišką, telefonu paprašė atvykti Kardelj, Djilas, Rankovic ir Kidric pasitarimui. Tito šį laišką dar perskaitė ir įsigilino į jo turinį. Po to jis sėdo prie stalo rašyti atsakymą. Per tris valandas Tito prirašė trisdešimts tris lapus. Tai buvo atsakymus Stalinui.

Atvykę Kardelj, Djilas, Rankovic ir Kidric susipažino su Stalino laišku ir jie be sąlygų stovėjo už Tito ir pritarė jo atsakymui.

Tito buvo labai susijaudinęs. Jis galvojo net psitraukti iš pareigų, jei tas būtų pasitarnavęs geriems santykiams tarp abiejų valstybių. Tačiau Kardelj, Djilas, Rankovic ir Kidric tam griežtai pasipriešino.

Buvo visiškai aišku, kokį tikslą turėjo Stalinas puldamas minėtus keturis vyrus. Jis norėjo suskaldyti jugoslavų centralinį komitetą: pirmiau sulikviduoti pirmąją nepatikimų vadų grupę, o po to ir visą komitetą. Bet puolimas šių keturių vyrų buvo nesėkmingas, nes jie valdė svarbiausias sritis, į kurias sovietų „specialistams“ nepavyko įsiskverbti. Tuo metu Kidric valdė krašto ūkį, Vukmanovic- kariuomenę, Rankovic — vidaus reikalų ministeriją, Djilas — propagandą ir spaudą.

11. TRŪKSTA PASKUTINIAI

Tito atakymas buvo įteiktas per jugoslavų ambasadarių, Maskvoje, V. Popovičių. Jį priėmė Molotovas. Popovičius įteikdamas laišką, paaiškino jugoslavų pažiūras šiuo reikalu. Jis kalbėjo apie 45 minutes. Molotovas buvo labai nervingas ir klausėsi labai nenoriai. Visą laiką žiūrėjo per langą ir nuolat kramtė savo lūpas. Kai Popovičius baigė, Molotovas paklausė:

— Ar jau viskas?

— Taip. Ar turite kokių klausimų?, — atsakė Popovičius.

— Aš visiškai neturiu klausimų, — nemandagiai pasakė Molotovas.

— Aš stebiuos, kad Tamsta neturi jokių klausimų, — nustebęs pareiškė jugoslavų ambasadorius.

Pasikeitus keliais nereikšmingais sakiniais, vizitas buvo baigtas. Molotovas ir Popovičius atsisveikindami nepadavė vienas antram rankų. Tai buvo ženklas, kad tarp šių valstybių santykiai yra jau blogi.

Gegužės m. 4. sovietų centralinis komitetas atsiuntė dar piktesnį laišką. Šiame laiške Stalinas ir Molotovas stengėsi suniekinti jugoslavų komunistų partijos laimėjimus. Jie rašė:

„Draugai Tito ir Kardelj savo laiške kalba apie jugoslavų komunistų partijos laimėjimus ir nuopelnus. Jie sako, kad sovietų centralinis komitetas nenori pripažinti šių nuopelnų ir laimėjimų. Tai yra ne tiesa. Niekas neneigia jugoslavų komunistų partijos laimėjimų ir nuopelnų. Tai yra neginčijamas dalykas. Bet, reikia pasakyti, kad komunistų partijų laimėjimai Lenkijoje, Čekoslovakijoje, Vengrijoje, Rumunijoje, Bulgarijoje, ir Albanijoje yra nė kiek nemažesni, kaip ir jugoslavų komunistų partijos laimėjimai. Tik šių partijų vadai yra kuklesni ir taip nesireklamuoja, kaip jugoslavų lyderiai, kurių besaikis gyrimasis visiems jau įgriso.“

Šis Stalino ir Molotovo laiškas, kuriame neigiamai buvo pasisakyta dėl jų vadų veiklos ir meilės savam kraštui, už kurį jie nesigailėję savo gyvybių, pasipiktino net ir tuos komunistus, kurie dar abejojo dėl Tito vėdamos kovos prieš Staliną teisingumo. Stalinas ir Molotovas 25 lapų laiške atmetė jugoslavų centralinio komiteto reikalavimą atsiųsti į Jugoslaviją delegaciją ištirti iškeltus pirmame laiške kaltinimus. Stalinas siūlė šį ginčą perduoti spręsti kominformui.

Gegužės m. 9 d. Belgrade įvyko jugoslavų centralinio komiteto posėdis, kuris, apsvarstęs Stalino laišką, parengė atsakymą. Atsakymas buvo trumpas. Jis atmetė perduoti spręsti ginčą kominformui.

12 BAIGIAMOSIOS PASTABOS

Šis trumpas jugoslavų atsakymas buvo didžiausias smūgis Kremliui. Jis nulėmė tolimesnius Jugoslavijos santykius ne tik su Sovietų Sąjunga, bet ir su kitais kraštais. Jugoslavija spaudžiama Kremliaus buvo priversta nutraukti ekonominius ir kultūrinius ryšius su kaimyniniais kraštais: Rumunija, Bulgarija, Vengrija, Čekoslovakija ir Albanja, ir suartėti su Vakarų Europa. Kremliaus suplanuotas partizaninis karas Graikijoje tuo jau susmuko, nes Tito nustojo jį rėmęs medžiagomis ir žmonėmis. Stalinui ištikimi komunistai Jugoslavijoje tais pačiais Kremliaus metodais buvo likviduoti, gi sovietų piliečiai, tiksliau NKVD agentai, pranyko už geležinės uždangos. Jugoslavija, grąsinama sovietų divizijų, sustiprino savo armiją, gaudama didelę paramą iš vakarų valstybių.

Šis Kremliaus konfiktas su Jugoslavija yra Stalino didžiausia klaida. Stalinas buvo įsitikinęs, kad jis gali elgtis su Jugoslavija taip, kaip ir su kitais satelitiniais kraštais ir jugoslavų vyriausybę, jei ji siektų nepriklausomybės, gali likviduoti ir pakeisti tokia, kuri aklai pildytų jo įsakymus. Bet jis nepastebėjo vieno labai svarbaus dalyko, būtent, kad Tito jo mokinys...

Tito atsimetimas nuo rusiškojo komunizmo buvo atominės bombos sprogimas komunistiniame pasaulyje. Panašių sprogimų komunizmo istorijoje buvo ir daugiau, kaip pvz., Trotskio istorija, bet Stalinas suspėdavo juos likviduoti laiku ir sprogimo aidas nespėdavo pasklisti komunizmo aplinkumoje. Tačiau Tito bomba buvo efektingesnė, nes Stalinas nespėjo prieš sprogimą įsmeigti Titui peilį į nugarą. Tito bombos sprogimo aidas pasiekė tolimas komunistinio pasaulio dalis, kurio garsais susižavėjo daug komunistų.

Satelitinėse valstybėse padidėjo spaudimas visose sritysė. Karinės pajėgos jau suvienodintos su raudonosios armijos apmundiravimu ir apginklavimu, ekonominės ir kultūrinės sritys jau visiškai pavergtos, gi tautos gyvena griežtoje NKVD kontrolėje.

Dabar, Stalinui miręs, yra kregždžių, pranašaujančių apie Kremliaus pastangas vėl Tito „prisijaukinti“ ir „atitaisyti“ Stalino klaidą.

Pabaiga.

EUROPOS LIETUVIŲ GYVENIMAS

VOKIETIJA

BIRŽELIO 14 MINĖJIMAS

— Hannoveryje, Stoeckeno stovyklos aikštelėje 9 val. ryto pakeliamos pusiau stiebo lietuvių ir latvių vėliavos. Vėliavas pakėlus, Hannoverio Apylinkės BALFo Šalpos Komisijos pirmininkas V. Šukys taria trumpą žodį, nusakydamas susirinkusiems šios dienos reikšmę.

Stovyklos salėje 18 val. įvyksta minėjimas. Jį praveda Hannoverio Apylinkės Valdybos pirmininkas J. Stankaitis. Minėjimas pradedamas tylos minute, pagerbiant žuvusius nuo bolševikų teroro lietuvius, latvius ir estus. Po to, Lietuvių Latvių Vienybės pirmininkas, mag. hist. J. Bračs ir dr. B. Krakaitis laiko tai dienai pritaikintas paskaitas. Po paskaitų latvė Biskaps paskaitė kelis latvių poetų eilėraščius, o lietuvių vargo mokyklos mokinė J. Kraftaitė padeklamavo lietuviškai. Toliau dainavo Vargo Mokyklos mokinių kvartetas: Rederytė, Kraftaitė, Ašmonaitė ir Rederis. Minėjimas baigtas Latvijos ir Lietuvos himnais.

Vakare, 21 val., vėliavos nuleidžiamos. Visa diena praėjo rimties ir iškilmingumo nuotaikoje, o minėjime dalyvavo gausus lietuvių ir latvių būrys.

* * *

— Lietuvių gimnazijos papuoštoje salėje susirinko svečiai, mokytojai ir mokiniai liūdnų birželio 14 d. įvykių minėjimui. Minėjimą atidarė gimnazijos direktorius Giedrius Giedraitis, savo žodyje pažymėdamas, kad praeityje lietuvių tauta pergyveno labai daug skausmingų įvykių, bet 1941 m. birželio 14 d. prasidėjęs ramių ūkininkų, darbininkų ir intelektualų trėmimas į Rusijos gilumas ypač sukrėtė lietuvius. Po gimnazijos direktoriaus kalbos, ištremtieji ir žuvusieji buvo pagerbti tylos minute.

Atvykęs į minėjimą VLIK'o atstovas p. J. Glemža, savo turiningoje paskaitoje ypač kreipėsi į jaunimą, nurodydamas konkrečiais pavyzdžiais, kas buvo daroma lietuvybei išlaikyti praeityje. Ragino nepamiršti sudėtų aukų ir kvietė visomis jėgomis ir veikla prisidėti prie lietuvybės išlaikymo.

Gimnazijos mokinės padeklamavo dienos nuotaikai pritaikintus eilėraščius, o gimnazijos choras, vadovaujamas mokytojo-muziko Motgabio, padainavo keletą dainų. Minėjimas salėje baigtas Tautos Himnu.

Uniformuoti skautai 19 val. iškilmingai nuleido vėliavą. Nuleidus vėliavą, skautai ir kiti dalyviai nuvyko prie kryžkelėje esančio lietuviško kryžiaus ir ten, saulei leidžiantis, padėjo gėlių vainiką žuvusiems. Trumpą, bet jausmingą žodį pasakė gimnazijos kapelionas kun. dr. Paškevičius.

* * *

— Luebecke tūkstantis tėn gyvenančių pabaltiečių iškilmingai paminėjo Pabaltijo Gedulo Dieną gedulingomis pamaldomis Meesen ir Artilerijos kareivinėse ir iškilmėmis prie lietuvių-latvių-estų paminklinės lentos.

Šios dienos proga atsišaukimu į UNO, su gausiais pabaltiečių parašais, kreipiamas Jungtinių Tautų ir viso pasaulio dėmesys į Pabaltijo Valstybėse vykdomą genocidą ir prašoma imtis žygių jam sustabdyti.

Luebecko vokiečių spauda taip pat prisimena Pabaltijo Tautų Gedulo Dieną. „Luebecker Freie Presse" sekmadienio numeryje deda per kelias skiltis baisiosios nakties aprašymą stambia antrašte „Pabaltiečiai apeliuoja į pasaulio sąžinę", o straipsnį baigia: „Vakarų pasaulyje gyvenantieji pabaltiečiai klausia: Kuo mes kalti? Jie apeliuoja į laisvojo pasaulio sąžine ir vėl visu aštrumu nurodo į esamą padėtį."

KAISERSLAUTERNE

Minėjimas įvyko 2040 LS kuopos patalpose. Dalyvavo tos kuopos nariai, 8593 Tiltų būrys, apylinkėje gyveną civiliai lietuviai ir estų būrys. 10 val. buvo atlaikytos pamaldos už lietuvius kankinius. Jas laikė ir gražų pamokslą pasakė svečias kun. Viktoras Kaleckis. Betarpiškai po pamaldų vyko dienos prasmei pritaikinta meninė dalis. Č. Jovaišo paruoštą montažą, melodeklamaciją atliko O. Jurkšienė, Baranauskas, Raudonaitis ir Černiauskas, J. Daukniui palydint pijaninu. Lašinskas solo padainavo 3 liaudies dainas, Adomaičių ir Jurkšų vaikai padeklamavo eilėraščių, J. Dauknys pijaninu ir Rimša akordeonu pagrojo lietuviškų melodijų. Baigiamąjį žodį tarė 2040 LS kuopos vadas kapt. R. Berentas.

Apie šios dienos prasmę buvo tal pintį trumpi straipsneliai vietinėje vokiečių ir amerikiečių spaudoje.

K. B. L.

Spakenbergas.

Birželio mėn. įvykių išvakarėje, birželio 13 d. vakare kapelionas V. Šarka, paruoštoje Spakenbergo koplyčioje, atlaikė lietuviams pamaldas ir pasakė tam pritaikintą pamokslą. Birželio 14 d. vietinėse kapinėse, prie pabaltiečių paminklo, įvyko skaudžiųjų įvykių minėjimas lietuvių, latvių ir estų kartu. Be pabaltiečių, dalyvavo nemažai vokiečių gyventojų ir kviesti vokiečių pabėgėlių organizacijos atstovai.

Po vietinės dūdų orkestro ižanginės muzikos ir bendros giesmės, pasakė kalbas evang. kunigas ir vokiečių pabėgėlių atstovas. Grojant gedulingą maršą, tautiniais rūbais lietuvė, latvė ir estė padėjo gražų vainiką, perjuostą visų trijų tautų tautiniais kaspinais, prie pabaltiečių paminklo. Tada atitinkamas kalbas pasakė visų trijų tautybių bendruomenių pirmininkai. Dūdų orkestras ir bendra malda užbaigė šį minėjimą.

Spakenbergo lietuvių bendruomenė turi 150 narių. Dabartinę šios Apylinkės Valdybą sudaro: Pirmininkas — Juozas Drungilas, Sekretorius — Jonas Šilingas, Kasininkas — Adomas Midveris.

Ilgametis šios Apylinkės pirmininkas A. Gešventas, čia daug pasidarbavęs lietuviškam reikalui, dabar eina naujų lietuvių gimnazijos rūmų ūkvedžio pareigas.

J. Dr.

DIEPHOLZE

Kaip ir visame laisvame pasaulyje, taip ir Diepholze buvo gedulingai paminėti 1941 m. birželio 14 - 15 dienų įvykiai Lietuvoje.

Birželio 14 d. PLSS „AUŠROS" Tunto skautai ir kiti Lietuvių Vasario 16 Gimnazijos mokiniai minėjimą pradėjo vėliavos pakėlimu. Prieš pakeliant trispalvę iki pusės stiebo, „AUŠROS" Tunto tuntininkas ps. O. Gešventas tarė trumpą žodį, primindamas dienos reikšmę.

Pamaldose skautai ir skautės dalyvavo su juodu kaspinu perrišta trispalve. Dienai pritaikytą pamokslą pasakė kun. kapelionas Dr. A. Paškevičius.

11,30 val. prasidėjo gedulinga PLSS „AUŠROS" Tunto sueiga. Po tuntininko žodžio ir įsakymų skaitymo tunto skautus ir skautes sveikino mokytojas Jonas Jurkaitis ir iš Bremeno atvykęs BDP ps. K. G. Krachten. Sueigoje dalyvavusių vokiečių skaučių vadė prisegė v. sk-kei Ald. Gasnerienei vokiečių skaučių ženklelį. Sueigos metu v. valt. St. Gasneris papasakojo apie tų dienų įvykius ir LSS likvidaciją. S. v. sl. V. Raišys jautriai paskaitė apie paskutinias VS pulk. Šarausko dienas ir tragišką mirtį. Sueigoje dalyvavo gimnazijos direktorius A. Giedraitis ir kiti pedagogai bei iš Muencheno atvykęs PLSS „AUŠROS" Tunto juridinis patarėjas dr. J. Sakalauskas ir gimnazijos kapelionas kun. dr. A. Paškevičius.

Gimnazijos salėje įvykusį bendrą minėjimą atidarė gim. direktorius A. Giedraitis. Po susikaupimo minutės dienos prasmę plačiau apibūdino VLIK'o atstovas p. Glemža. Po gimnazijos choro sudainuotų kelių liaudies dainų ir mokinių deklamacijų, minėjimas buvo baigtas Tautos Himnu.

19 val., skambant Tautos Himnui, buvo nuleista trispalvė. Po to įvyko gedulinga eisena prie kryžiaus. Ten, po gimnazijos kapeliono žodžio, buvo skautų padėtas 1941 m. birželio 14 - 15 d. kankiniams vainikas.

Birželio 15 d. taip pat buvo iki pusės stiebo keliama trispalvė.

V - vis.

Gautingo lietuviai birželio 13 d. deportacijas, minėjo su latviais ir estais kartu. 8 val. ryto buvo aikštėje pakeltos visų trijų valstybių vėliavos, pusiau stiebo. 3,30 sanatorijos kunigas, vokietis laikė pamaldas, kurių metu įspūdingai bažnyčioje giedoje lietuvių vietinis choras, vadovaujamas p. M. Budriūno. 9,30 per sanatorijos radio buvo transliuojamas minėjimas, vokiečių, lietuvių latvių, ir estų kalbomis. Grojama tautinės muzikos ir himnai. Vokiečių ir lietuvių kalba paskaitas paruošė p. J. Grigolaitis. Vokiečių kalba buvo išplatinta 600 egz. atitinkamo, Pabaltijo tautų tragėdijai pavaizduoti VLIKo išleisto atsišaukimo „Sowjetische Worte und Taten im Baltikum", tik sanatorijos direkcijos ir gydytojų tarpe. Šventės minėjimas buvo baigtas 20 val. vėliavų nuleidimu.

Komitetas
K. Masiulionis-Pirmininkas

VOKIETIJOS LIETUVIAI GYVAI REMIA GIMNAZIJĄ

— Vokietijos lietuviai, nors patys sunkiai gyvena, tačiau visu nuoširdumu prisideda prie naujai užpirktų gimnazijos namų įsigijimo. Per Sielovados Vyriausiąjį Tvarkytoją Tėvą A. Bernatonį yra gautos šios aukos iš privačių asmenų ir iš lietuvių vyrų, gyvenančių įvairiose lietuvių kuopose.

K. A. S. paaukojo 400, — DM., T. K.G. — 100,— DM., ponia Teodora Kaminskienė paaukojo visą savo mėnesio uždarbį 100,— DM.

Lietuviai vyrai, gyveną kuopose taip pat nuoširdžiai atjautė gimnazijos namų įsigijimo reikalą, paaukodami vienos dienos uždarbį. Kuopų vyrų asmeniškai sudėtos gimnazijai aukos atrodo šitaip:

Schwetzingeno lietuvių darbo kuopos vyrai, kuriems vadovauja ponas V. Sutkus, savo aukomis už balandžio mėn., sudėjo 256,— DM ir už gegužės mėnesį 251,— DM, iš viso per abu mėsaius — 507,— DM. Kaiserslautern lietuvių darbo kuopos vyrai, kuriems vadovauja ponas R. Berentas, sudėjo 217,48 DM, taip pat Kaiserslautern tiltų statybos vyrai, kurių vadas yra ponas Valiūnas, sudėjo 200,— DM. Be to, Uhlerborno prie Mainzo keturi sargybų kuopos vyrai sudėjo 23,— DM. Iš viso lietuvių kuopos vyrai savo asmeniškomis aukomis sudėjo 947,48 DM. Be to, daugumas kuopų vyrų yra pasižadėję kas mėnesį paaukoti vienos dienos uždarbį. Tai yra tikrai gražus ir džiuginąs reiškinys mūsų tautiečių, ypač mūsų vyrų tarpe, kurie jaučia kartu su visa tauta, su mūsų jaunimu tremtyje ir jam nuoširdžiai padeda. Visiems šiems brangiems aukotojams Lietuvių Sielovada širdingai viso lietuviškojo jaunimo vardu dėkoja.

AMERIKOS LIETUVIŲ PIRMIEJI AUKOTOJAI

Amerikos lietuviai taip pat domisi lietuvių gimnazija ir jos atėitimi. Tai rodo pirmosios aukos, atėjusios gegužės mėn., Lietuvių Sielovados vardu.

Efr. Gudaitienė Chicago aukojo. 100 dol. Dr. P. Mačiulis iš Chicagos savo darbovietėje surinko 74,65 dol. Antanas ir Eugenija Vainiai iš Brooklyno aukojo 50 dol. Veronika Kantes iš Cicero atsiuntė kunigams sušelpti Vokietijoje 50 dol., kurie kunigų nutarimu buvo pervesti gimnazijos reikalams. Antanas Skudzinskas aukojo 15 dol., sekantieji penki aukojo po 10 dol.: A. Butas, Brooklyne, dr .A. Stankus, Linkoln, J. Papievis, Kavane, Julija Černius-Cambridge, Ipolitas ir Olga Nauragiai Worcester. Po 5 dol., aukojo šie asmenys: Vladas Butrimas, Brooklyn, ponai Jautakiai, Chicago ir R. Chainauskas, Chicago.

Visiems Amerikos aukotojams Lietuvių Sielovados Vyriausioji Tarnyba nuoširdžiausiai dėkoja.

ATESTATAS LIETUVIŲ GIMNAZIJAI IR BENDRUOMENEI

Krašto Valdybai atliekant paruošiamuosius Vasario 16 Gimnazijos perkėlimo į kitą kraštą darbus, buvo prašyta Žem. Saksonijos įstaigų pažymėjimo apie gimnazijos veiklą Žem. Saksonijoje ir jos įvertinimą. Toks pažymėjimas reikalingas Wuertemberg-Baden krašto įstaigoms.

Žem. Saksonijos Vidaus Reikalų Ministeris birželio 3 d. išrašytą pažymėjimą su gimnazijos steigimo ir veiklos apžvalga baigia tokiu būdu:

Į gimnaziją žiūrėta kaip į Vokietijos federalinėje respublikoje gyvenančių lietuvių grupės instituciją. Todėl gimnaziją liečiančių reikalų tvarkymas buvo iš principo paliktas pačiai lietuvių grupei. Vokiečiu įstaigos pasitenkino tik patarimais ir priežiūra, kad mokslinimas atitiktų vokiečių mokyklų reikalavimus. Ikšio linis patyrimas pateisina nusistatymą leisti gimnazijai vadovauti toliau savo atsakomybe. Lietuvių grupė su savo gimnazija turi gerą vardą.

Lietuvių tautybės benamiai užsieniečiai Žemutinės Saksonijos vietovėse, kur jie buvo patalpinti didesniais skaičiais stovyklose, įgijo vokiečių piliečių pasitikėjimą ir pagarbą. Bendradarbiavimas tarp Žem. Saksonijos gyvenančios lietuvių grupės ir benamių užsieniečių reikalais besirūpinančių įstaigų visada buvo malonus. Jeigu greitu laiku bus reikalinga perkelti lietuvių privačią gimnaziją, nes jos naudojamos kareivinės bus pareikalautos kitiems reikalams, tai lietuvių tautinę grupę, kurios (Eingliederungswille) įsikūrimo ir savų pastangų (Eigenleistungen) pasisekimas gali tarnauti pavyzdžiu kitoms užsieniečių grupėms, lydi atitinkamų ministerijų bei Diepholzo miesto ir apskrities geriausi linkėjimai. Su šiais linkėjimais jungiama viltis, kad lietuvių grupei su jos privačia gimnazija bus lemta išlaikyti laisvąjam pasauliui atsidavusį šviesuomenės vadovaujamą sluogsnį.

Parašas

SVEICARIJA

BIRŽELIO MĖN ĮVYKIŲ MINĖJIMAS ZUERICHE

Zuericho mieste ir apylinkėje gyveną lietuviai gedulo dienai paminėti susirinko birželio mėn. 14 d., sekmadienį Zueriche, Wolfsbach Gesellenhaus.

Minėjimas pradėtas pamaldomis Gesellenhaus koplytėlėje. Šv. Mišias atlaikė ir pamokslą pasakė kun. Dr. J. Navickas. Pamoksle jis pabrėžė lietuvių kankinių didvyriškumą ir kilnumą. Į klausytojų sielas liejo naujų vilčių ir pasitikėjimo Visagaliu.

Po pamaldų įvyko trumpas minėjimas tuose pat Gesellenhaus namuose. Krašto Valdybos sekretorius A. Paulaitis pasakė dienai pritaikintą kalbą nupasakodamas tautos tragiškas dienas anomis, pirmosios deportacijos dienomis, tautos kryžiaus kelius, kuriuos ji turinti ir dabar pakelti baisioje sovietų vergijoje. Savo pabaigos žodyje A. Paulaitis kreipėsi į susirinkusius lietuvius, kviesdamas likti ištikimais tiems uždaviniams, kuriems kiekvienas doras lietuvis yra pašauktas.

Po minėjimo pasitarta bendrais reikalais.

Vokietijos Krašto Valdybos narys Erdm. Simonaitis š.m. gegužės 30 dieną aplankė Šveicarijos Krašto Valdybos pirmininką inž. J. Stankų, aptarė su juo lietuvių bendruomenės reikalus ir susipažino su PLB Šveicarijos Krašto Valdybos veikla. Sumanus ir energingas Šveicarijos Krašto Valdybos pirmininkas inž. Stankus sugebėjo šveicarų visuomenėje įgyti lietuviams daug draugų. Jo vedamoji akcija Vokietijoje gyvenantiems lietuvių tremtinių vaikams pagelbėti turi didelį pasisekimą. Ji reikalauja daug darbo, nes gausios aukos siunčiamos visai mažomis sumomis.

Ponas Erdm. Simonaitis savo viešnagės Šveicarijoje proga be to aplankė Šveicarijos Evangelikų Bažnyčios Šalpos Komiteto centrinį sekretorių kun. H. Hellstern, kuriam pareiškė Vokietijos lietuvių tremtinių vardu padėką už suteiktą gimnazijai 10.000,— DM auką. Kun. Hellstern ir toliau labai domisi gimnazijos įsikūrimu naujoje vietoje. Jis įsakmiai prašė pranešti jam, kada naujieji gimnazijos namai bus atidaryti ir pažadėjo dalyvauti atidarymo iškilmėse.

* * *

— Šveicarijos Krašto Valdybos pirmininko pasatngomis vis daugiau Šveicarijos laikraščių kreipiasi į savo skaitytojus, ragindami juos padėti lietuvių pabėgėlių vaikams Vokietijoje. Šitokius atsišaukimus su iliustracijomis iš lietuvių gyvenimo Vokietijos stovyklose deda beveik visi Šveicarijos iliustruotieji laikraščiai. Plačiai paplitusi „Schweizer Illustrierte Zeitung", pavyzdžiui, Nr. 19 deda gerai parinktoje vietoje tris tokius lietuvių vaikučių atvaizdus su tekstu ir tambia antrašte „Neužmirškite benamių lietuvių vaikų".

Šito Vokietijos lietuvių vargo išpopuliarinimas šveicarų spaudoje reiškiasi ne tik gausėjančiomis atskirų asmenų aukomis, bet ir tokiais jaudinančiais šveicarų užuojautos veiksmais, kaip vienos įmonės darbininkų nutarimas dirbti vieną viršvalandį ir to viršvalandžio pajams paaukoti lietuvių vaikams Vokietijoje sušelpti.

PAVERGTOJ TEVYNEJ

MIŠKE PRIE VIDUKLĖS

Jaunas vokietukas pasakoja. 1946 metais, bado verčiamas iškeliavau Lietuvon. Beelgetaudamas pasiekiau Latakų kaimą prie Viduklės, kur pas ūkininką Martyną Kvietkų radau prieglaudą. Kvietkus buvo blogo budo žmogus ir didelis bolševikų pataikūnas. Mane priėmė tik asmeniškų išskaičiavimu: dirbau kaip jautis nuo tamsos iki tamsos, valgydamas ištisus mėnesius bulvienę. Atlyginimo negavau jokio. Kartą paprašiau poros rublių smulkiom išlaidom. Vieton rublių gavau kumštį į kuprą. Žmonių paragintas, K. palikau ir išsikėliau kitur. Vėliau girdėjau, kad bolševikai Kvietkų su šeima ištrėmė: nepadėjo nei padų lažymas bolševikams.

Vietovėje X radau gerą žmogų, eigulį V, kuris mielai mane priėmė ir pasidarė man kaip tikras brolis.

Eigulis V per mėnesį gaudavo 200 rublių atlyginimo ir turėjo 60 a žemės sklypą saviems reikalams. Už tai reikėjo duoti prievole valstybei. Uniformos neturėjo. Iki 1950 metų dėvėjo savo civiliškus rūbus, turėjo tik ženklą-penkiakampę sovjetinę žvaigždę, apjuostą ąžuolo lapais. Tai buvo jo visa uniforma. 1950 metais gavo mėlynas kelnes ir tokios pat spalvos rusiško fasono kepurę. Žadėjo duoti dar palaidinę ir milinę, bet tai tik pažadais ir liko. Jei ir būtų tai gavęs, tai kelnės jau buvo suplyšusios..., Ginkluotas buvo medžiokliniu šautuvu. Žadėjo duoti ir pistoletą, bet ir tai liko pažadais. Bet dėl ginklų V. nelabai jaudinosi: partizanai jam parūpindavo, „jei pasitaikydavo reikalas". Batų jokių nedavė.

Eigulis V turėjo paslėptą baterinį radio priimtuvą, kuriuo mudu ištisomis naktimis klausydavomės politinių pranešimų iš visos Europos, o taip pat ir „Amerikos Balsą". Pagautus pranešimus vokiečių, rusų ir lietuvių kalbose surašydavome ant popierio ir perduodavome specialiam partizanų pasiuntiniui. Partizanai žinias mašinėle išspausdindavo ir padauginę išklijuodavo ant medžių, išmėtydavo po laukus ir prisegdavo prie durų gyventojams pasiskaityti. Šioje aupylinkėje partizanų buvo labai daug. Mudu abu partizanams padėdavome kaip išmanydami. Pats eigulis kartą su manim nuvyko į mišką ir, suradę tinkamą vietą bunkerriui, padarėme planą, nupiovėme kelis medžius ir nuvežę lentpiuvėn, iš jų padarėme lentas būsimam bunkeriui. Prieš tai eigulis V buvo gavęs pranešimą, kad atvyksta iš kitur partizanų apie 20 vyrų ir jiems turi būti paruoštos slėptuvės.

NKVD įtarė eigulį V bendradarbiaujant su partizanais. Kelis kartus buvo areštavę ir tardę. Visuomet grįždavo smarkiai sumuštas. Jo žmona jam liepdavo mesti tą pavojingą žaidimą, jei jau ne dėl savęs, tai bent dėl senos motinos ir mažų vaikų. Tačiau tardymai ir NKVD teroras jį dar labiau pastiprindavo, ir jis su dar didesniu įnirtimu dirbo krašto laisvinimo darbą. Aš pats kartą mačiau, kai jo ūkin atvykę stribai, kišdami kumštis V po nosim keikė ir šaukė: „Pasakyk, V, rupūže, kur yra banditai..."

1951 metų balandžio mėn., mūsų miškelyje įvyko kautynės partizanų su NKVD garnizonu, kuris buvo apsupęs visą miškelį ir čia žuvo man pažįstami partizanai „Žemelis ir Gailutis". Kautynės vyko visą savaitę, per kurias žuvo dar 13 partizanų. Enkavedistų žuvo apie 50. Partizanai apsupimo žiedą pralaužė ir pasitraukė. Po to eigulys V ir vėl buvo tardytas. Tardė ir mušė ir mane. Mudu su V jau iš anksto buvome susitare, ką atsakinėti, jei kas panašaus atsitiktų. V paleido ir šį kartą, nors buvo labai iškankintas.

Po šių kautynių partizanai sumanė NKVD atkeršyti. V brolis buvo vieno netolimo kolchozo pirmininkas. Iš šio kolchozo partizanai išsivarė visus gyvulius ir liepė kolchozo pirmininkui apie tai tuojau pranešti NKVD garnizonui. Gyvulius suvarė miškelin, o patys, užėmę pozicijas, išstatė sunkiuosius kulkosvaidžius ir minosvaidžius, laukdami atvykstant „draugų". Ilgai laukti neteko. Atvyko apie 4 sunkvežimius (maždaug 80 vyrų) enkavedistų ir pakliuvo į spąstus. Visi žuvo. Mašinas partizanai sudegino ir, ginklus surinkę, pasitraukė. Tam planui įvykdyti buvo atsiųstas specialus partizanų baudžiamasis būrys-vienetas.

RELIGINIS GYVENIMAS

TASS APIE LIETUVĄ

Stalino mirtis iki šiol jaudina vakariečius.

Net tokie vyrai, kaip britų ministeris pirmininkas, tiki, kad dabar tikrai būsią galima susikalbėti su mirusiojo mokiniu Malenkovu. Net visų nustebimui JAV prezidentas, iš kurio tiek daug tikėjosi sovietų pavergtos tautos, svajoja, kad dabar bent galima bus ramiai kaimininkauti (jei ne kampininkauti) šalia komunistų pasaulio.

Kai Vakarai tyli, pavergtų tautų žmonės pradeda bruzdėti. Triukšmą pakėlė apiplėštos Čekoslovakijos darbininkai; raudonas vėliavas draskė ir degino rytų Berlyno nusivylę gyventojai.

O kas naujo Lietuvoje? Ar ji dar gyva?

TASS PRANEŠIMAS

Naujieji komunizmo vadai nutarė įrodyti vakariečiams, kad jų valdomuose kraštuose kat. tikėjimas naudojasi pilna laisve. Tam davė progos Dievo Kūno šventė — Devintinės.

TASS pranešė, kad tą dieną Maskvoje Šv. Liudviko bažnyčioje buvo labai iškilmingai švenčiama: rytą ir vakare procesijos, kurias vedė „dekanas" *kun. Josif Buturovicz*. Jo tvirtinimu, Maskvos gyventojai nekantriai laukę iš Rygos „vyskupo" *Peter Strod*, kurį sovietų žinių agentūra vadina ne tik vyskupu, bet ir „Apaštališku Liepojos vyskupijos Latvijoje Administratoriumi ir Rygos Metropolijos Generaliniu Vikaru". Šito „vyskupo" pranešimu, Latvijoje esą du vienuolynai ir 250 parapijų, kurios, jo žodžiais sakant, žydi (taip, kaip ir visa kita žydi sovietų okupuotuose kraštuose). Komunistų vyriausybė finansiniai remianti bažnyčių atnaujinimą; esanti penkerių metų kunigų seminarija. Iškeliaudamas į Leningradą ir Maskvą, jis pasakęs: „Kaip ir visų kanoniškų vizitacijų proga, mes pašvęsime savo maldas ir ten už parapija, už mūsu krašto gerovę ir už pasaulio taiką".

Romoje išleistame *„Annuario Pontificio"* registeryje deja, Peter Strod figūruoja ne kaip vyskupas, bet kaip Šv. Tėvo Rūmų prelatas. Komunistų suteikti titulai atrodo, Romos nepripažįstami.

KAUNAS

TASS pranešimas mini ir Lietuvą su Kaunu ir Vilniumi.

Kaune esą veikianti Kunigų Seminarija. Jos rektorius esąs *kun. Kazimieras Sirūnus*. Jo teigimu, šiais metais bus įšventinta šešiolika naujų kunigų; tiek pat maždaug kunigų buvę įšventinta kasmet paskutinių trylikos metų bėgyje.

Lietuvoje esą atvirų 700 bažnyčių; komunistų vyriausybė remianti senų bažnyčių atstatymą stambia finansine pagalba.

Vilniuje buvusios didelės religinės iškilmės (tur būt, kovo 4 d.), kada Šv. Petro ir Povilo bažnyčioje ant didžiojo altoriaus buvę išstatyti šv. Kazimiero palaikai (relikvijos).

Sunku pasakyti, kiek tiesos šitame TASSo pranešime, tačiau yra faktas, kad Kauno Arkivyskupijoje buvo kun. Kaz. Sirūnas, kuris pasiliko Lietuvoje. Savu metu jis buvo, berods, Šiaulių gimnazijos kapelionas, o paskutiniais Nepriklausomybės laikais Vytauto D. Universiteto Teologijos-Filosofijos fakultete gilino savo studijas.

KUNIGŲ PRIESAIKA

Sunku šiandien kalbėti apie religinę padėtį Lietuvoje. Sunku pasakyti, ar tebėra gyvas *Vysk. Kaz. Paltarokas*, ar kunigai turi pakankamai laisvės atlikinėti religinius patarnavimus. Spaudos pranešimu, Lietuvoje esą likę nedaug kunigų — vos šimtas.

Kalbant apie laisvę atlikinėti religines funkcijas, tenka priminti priesaikos tekstą, kurį turi pakartoti civ. valdžios atstovų akivaizdoje kiekvienas Lenkijos kunigas. Štai tos priesaikos žodžiai:

— Iškilmingai prisiekiu ištikimybę Lenkų Liaudies Respublikai ir Jos Vyriausybei. Prižadu, kad viską padarysiu Lenkų Liaudies Respublikos labui bei Jos jėgų sustiprinimui ir saugumui.

— Vykdydamas savo pareigas gantojinėje veikloje, kviesiu tikin-

Nukelta į psl. 6.

PAMALDOS

PAMALDOS EVANGELIKAMS

BRADFORDE liepos 5 d. 15 val. Evangelikų bažnyčioje, 29, Great Horton Rd., (prie West Yorkshire autobusų stoties).

* * *

Pamaldos evangelikams birželio mėn. 28 d. 12.30. Wolverhamptone St. Mark's Church, Chapel Ash.

LONDONAS

AUKA „Br. LIETUVIUI"

P. D. Paukštienė, gyv. Osgodby, siųsdama atsiskaitymą už loterijos bilietus, rašo: „Ta pačia proga prašau priimti mano kuklią 2 sv. auką, „Britanijos Lietuviui" paremti".

„B. L." Redakcijai nuoširdžiai dėkoja p. D. Paukštienei, nepasigailėjusiai savo sunkiai uždirbtų svarų, savaitraščio leidimo išlaidoms sumažinti.

„BRITANIJOS LIETUVIO" LOTERIJOS LAIMĖJIMŲ TRAUKIMAS

Įvyksta dviem savaitėm vėliau — liepos 11 d., šeštadienį, 9 val. vak. Londone, Lietuvių Namuose. Laimėjimų traukimą reikėjo atidėti, nes ne visi loterijos bilietų platintojai neišparduotus bilietus laiku grąžino. Įspėjame, kad ligi liepos 7 dienos visi platntojai grąžintų neparduotus bilietus. Negrąžinti bilietai negalės dalyvauti laimėjimų traukime.

Visuomenė kviečiama liepos 11 d. gausiai atsilankyti Lietuvių Namus, kur loterijos laimėjimų traukimo proga ruošiamas linksmavakaris. Atsilankiusius lauks gausus bufetas. Šokiams gros gera muzika.

LONDONO „VAIDILA" STATO „PRIEŠUS"

Liepos 11 ir 12 d. šeštadienį ir sek madienį, Londono „Vaidila" parapijos salėje stato F. Neveravičiaus šešių veiksmų su prologu pjesę „Priešai". Veikalą režisuoja p-lė Arminaitė. Dekoracijos ir grimas dail. K. Dargio.

Jau dabar yra toks didelis biletų pareikalavimas, kad bijomasi, jog ne visi norintieji galės šį puikų veikalą pamatyti. Norintieji užsitikrinti vietą, biletus gali iš anksto užsisakyti pas p. Mašalaitį, 17a, Chambord St., London, E.2.

Biletų kainos ir tikslus vaidinimo laikas bus paskelbtas sekančiame BL numeryje.

Iki šiol dar niekas nenusivylė „Vaidilos pastangomis, tikimės, kad ir šį kartą jie sugebės pralenkti patys save.

LONDONIEČIŲ DĖMESIUI

Coventrio lietuviai, neseniai viešėję Londone, kviečia lietuvius — londoniečius liepos 4 d., šeštadienį, atvykti į ten ruošiamą „Br. Lietuviui" paremti vakarą — pikniką, kuris įvyksta „Pilot" višbučio patalpose. Gros jau ir londoniečiams žinomas coventriečių džazas.

Iš Londono išvykstama šeštadienį, popietinėmis valandomis, traukiniu. Norį prisijungti prie ekskursijos, prašomi atvykti iki 2 val. į Lietuvių Namus, 43, Holland Park.

BUCKMINSTERIS

Buckminsteryje yra geležinės rūdos kasyklų firmos hostelis, kuriame gyvena penkių tautybių karo pabėgėliai. Daugumą sudaro jugoslavai, ukrainiečiai, lietuviai, lenkai ir latviai.

Tarpusavis tautybių sugyvenimas yra labai geras, tik neorganizuotas nei antikomunistinėje, nei kultūrinėje veikloje.

Visos tautybės, išskiriant lietuvių, neturi jokių savo tautinių organizacijų.

Lietuvių čia yra apie 20 žmonių. Jie susdaro DBLS Sleafordo skyrių. Skyrius veiklus ir ypatingai pasižymi savo duosnumu visur, kur tik lietuviškieji interesai reikalauja.

Hostelyje gyvenantieji lietuviai laikomi geriausiai organizuota ir labiausiai tarpusavyje susiklausančia tautine grupe. Lietuvių santykiai su kitomis tautybėmis yra geri ir nuoširdūs. Nelaimei čia atsirado iš kažinkur atsibastęs lietuvis, vadinąs save Baliu Gudoniu. (vidutinio ūgio, raudonu veidu, tamsiais plaukais, apie 28 metų amžiaus vyrukas). Padirbėjo čia porą savaičių. Vieną vakarą atvykusi policija pasiėmė Gudonį į kalėjimą dviem mėnesiams. Išsėdėjo jis, tačiau, tik keturias savaites, nes firma iš jo uždirbtų pinigų užmokėjo už likusį laiką.

Grįžęs „saulės brolis" (taip jį čia visi vadino) pradėjo mandagiai skolintis iš visų pinigus „dėl tabako"— tai svariuką, tai dešimt šilingų. Taip susižvejojo per šešetą svarų. Kai skolintojai pradėjo prašyti pinigų, Gudonis nutaikęs progą, kada visi hostelio gyventojai buvo darbe, susirinko savo popierius, dviejų savaičių atlyginimą iš firmos, ukrainiečio Tabak lietpaltį ir pirštines ir dingo kaip į vandenį.

Skyriaus valdyba patyrė, kad tai jau ne pirmas Balio Gūdonio darbas. Todėl mes jaučiame tautinę pareigą perspėti visus D. Britanijos lietuvius, kad minėtam „saulės broliui" pasirodžius, saugotųsi ir nepasiduotų jo verkšlenimų suviliojami. Jo „darbų" apyskaita Buckminsteryje perduota policijai.

K. Deveikis, Pirmininkas
J. Šukaitis, Sekretorius

COVENTRY

Midland'e gyveną lietuviai, Wolverhamptoniečiai, birminghamiečiai, leicesteriečiai, rugbiečiai ir kiti, liepos 4 d. kviečiami į Coventryje ruošiamą metinį lietuvių sąskrydį — atsipažinimo ir susipažinimo vakarą, kuris įvyksta šeštadienį, 18 val. jaukiose „Pilot" viešbučio patalpose. Norintiems nakvoti — bus parūpintos nakvynės. Tuo reikalu iš anksto prašoma parašyti J. Kazlauskui, 5, Friars Rd., Coventry.

Coventry DBLS
Skyriaus valdyba

CORBY

DBLS Kettering ir Corby skyriai, birželio 28 d. rengia bendrą birželio 13 - 14 d. trėmimų minėjimą. Minėjimas vyks parapijos salėje, Occupation Rd. Prieš tai 12 val. 30 min. bažnyčioje bus pamaldos.

MANCHESTERIS

„SEKMINIŲ VAINIKAS" MANCHESTERYJE

Nesulaukdamas autoritetingų atsiliepimų apie Manchesterio Lietuvių Kultūros Sporto Klubo pastatytą A. Gustaičio scenovaizdį „Sekminių Vainiką", drįstu rašyti, ir neturėdamas tam tinkamo pasiruošimo, vien jausdamas, kad šios manchesteriečių pastangos neturėtų praeiti nepastebėtos.

A. Gustaičio „Sekminių Vainikas", nors ir labai trumpas, reikalauja daug pastangų ir sugebėjimo: sujungimas sveiko kaimietiško jumoro su miestietiška intryga, tautinių šokių ir dainų suderinimas, tai didžiosios kliūtys. Tenka pasidžiaugti, kad manchesteriečiai išsprendė šias problemas gana patenkinamai, turint galvoje, kad veik visi dalyviai pirmą kartą pasirodė rampos šviesoje. Didelis nuopelnas už tai priklauso režisieriui V. Steponavičiui, kuris galėtų pasiekti labai augštų rezultatų, turėdamas savo rankose prityrusį kolektyvą. Verta paminėti ir kitus dalyvius iš kurių ypatingai išsiskyrė J. Andriunaitė, sukūrusi puikų linksmos našlės pletkininkės tipą. Taip pat gerai pasirodė ir V. Rudys, pavaizdavęs nerangų, bet logišką berną. J. Butkienė gal kiek nepajėgė įsigyventi į savo vaidmenį ir jos kaimietės pavaizdavimas nuskambėjo kiek mieščioniškai. G. Grigaravičiūtė be priekaištų pavaizdavo kaimo mokytoją, gal tik trūko garsesnio kalbėjimo. Sužieduotiniai R. Palkimaitė ir P. Mikalauskas varžėsi scenoje ir buvo netikri savo veiksmuose. Šiaip abu turi sceninio talento, tik reikia padirbėti. Kaimo jaunuoliai šokėjai neparodė nieko ypatingesnio. Jaučiama repeticijų stoka. Verta speciąliai paminėti šokėjų „Lenciugėlį", kuris ypatingai puikiai išpildytas.

Baigiant šias kelias pastabas, tenka palinkėti Manchesterio kolektyvui ištvermės, o mes su nekantrumu lauksime sekančio, gal didesnio, pasirodymo. Pirmieji scenos ledai pralaužti vykusiai. Dabar tik lieka imtis tolimesnio darbo.

A. Rinkevičius.

TREMIMU MINEJIMAS NOTTINGHAMSHIRE

Jau Sen. Testamento pranašas šaukė, kad, jei jis užmirš Jeruzalę, savo šventąjį miestą teišdžiūsta, tesukepa liežuvis jo burnoje.

Mes, 1941 metų trėmimų liudininkai, taipgi mintyse kartojame tuos pranašo žodžius: tenebūna lankstus mūsų liežuvis šauniausioms kalboms, nes jos bus tuščios, jei mes pamiršime savo tautos Golgotą.

NOTTINGHAME

Birželio 14 d. Nottinghamo lietuviai labai gausiai dalyvavo savo pamaldose, kurias, DBLS vietos skyriaus valdybos paprašytas, kapelionas aukojo kenčiančių tautiečių intencija. Įspūdingai ir liūdnai skambėjo savos giesmės, o suplikacijų — „Lietuvai laisvę grąžinti teikis, — meldžiam Tave, Viešpatie" — invokacija buvo visų susirinkusiųjų su dar stipresne maldavimo gaida sugiedota.

Iškilmes padidino svečio *kun. Ant. Kazlausko* Tėvynės meile ir laisvės ilgesiu persunktas pamokslas.

Po pietų dižiulė salė vos talpino pavergtųjų tautų — Lietuvos, Latvijos, Estijos, Lenkijos ir Ukrainos — atstovus. Viduje jų buvo per tūkstantį, o būreliai telkėsi ir lauke. Kai tautų atstovai susėdo garbės prezidiumė, lenkų atstovas atidarė liūdną minėjimą ir paprašė prabilti anglą *Mr. Forest Anderson'ą*. Jau pagyvenęs, pražilęs kalbėtojas, kurs per 20 metų gyveno Pabaltijy, šiltų atsiminimų žodžiais nukėlė visus į tas seniau gražiai prasiskleidusias valstybes ir pavaizdavo trėmimus, žmonių naikinimą, tautos žudymą. Po jo gimtąja kalba žodį pasakė kiek vienos tautos atstovas. Lietuvių vardu kalbėjo buvęs Lietuvos Seimo narys, DBLS Nottinghamo apygardos pirm. *K. Kudla*. Kalbėtojo širdis visuomet kupina idealios Tėvynės meilės, bet šį kartą ta meilė prasimušė itin gražių žodžių kalba. Gražiai ir turiningai kalbėjo lankų (p. Lobecki) ir ukrainiečių (p. Jevtušenko) atstovai.

Po šių kalbų buvo priimtas viešo protesto pareiškimas, apeliuojąs į laisvą pasaulį, kad jis nepamirštų pavergtųjų tautų kančių ir prisidėtų prie jų išlaisvinimo.

Iš salės pasipylė minios į gatves, kur susijungė su kitais, ir susirikiavo į lygias gretas. Priekyje buvo nešamos pavergtųjų tautų vėliavos bei transparentai su įvairiais šūkiais. Lietuviai aukštai iškėlę įrašą, šaukė visam pasauliui: „Freedom for Lithuania enslaved by Communism".

Policijai sustabdžius judėjimą, liūdnojo minėjimo ir tylaus protesto dalyviai įškilmingai nužygiavo į miesto centrinę aikštę. Čia daugybės anglų apsupti, išklausė D. Britanijos parlamento atstovo konservatoriaus *Mr. P. Page* ugningos ir programinės kalbos. Kalbėtojas pavaizdavo sovietų grobuoniškus tikslus ir kreipėsi į anglus, kad jie, turėdami savo tarpe pavergtų tautų atstovus, įsimintų, kokia brangi laisvė ir kaip reikia ją gerbti. Kartu pareiškė įsitikinimą, kad ateis diena, kada vergijos pančiai nukris nuo dabar surakintų tautų.

MANSFIELDE

Birželio 21 d. nugausūs Mansfieldo lietuviai (jų čia apie 26 DBLS nariai) kartu su latviais paminėjo baisiuosius trėmimus.

1. val. susirinkę Šv. Pilypo bažnyčioje, giliai susikaupę išklausė savo kapeliono pamaldų ir pamokslo.

5 v.p.p. Pabaltiečių klube, išpuoštame lietuvių, latvių ir estų tautinėmis vėliavomis, tęsė gedulingą minėjimą. Jį atidarė latvių pirmininkas *Mr. V. Ivans* anglų kalba, perskaitęs rezoliuciją: „Mes niekuomet nenustosime vilęsi, kad tiesa nugalės melą ir mes laisvi grįšime į savo kraštus..."

Po jo kalbėjo *kun. J. Kuzmickis*, pabrėždamas pavergtų tautų vieningumo reikšmę ir primindamas, kad laisvės pasiilgusios tautos jau kuria ugnies pašvaistes Rytų Vokietijoje, Čekoslovakijoje, Vengrijoje ir kitur.

Vietos lietuvių vardu nuoširdžiai prabilo *Z. Mikalauskas*, ragindamas lietuvį burtis prie lietuvio ir organizuota veikla artinti išlaisvinimo valandą.

Po šių kalbų latvių oktetas, vadovaujamas Mr. K. Apinis, darniai padainavo tris latviškas dainas.

Minėjimas buvo baigtas arbatėle, visiems draugiškai dalinantis įspūdžiais ir kalbant apie paskutinius įvykius už geležinės uždangos.

MINĖJIMŲ PARAŠTĖJE

Gal nederėtų po tokių prasmingų minėjimų aprašymo pridėti savo įspūdžių, bet ir tylėti negalima.

Pagrindinė mūsų yra — neorganizuotumas ir nesusiklausymas. Tokią iškilmių dieną, kada išeiname į anglų visuomenę su gyvybiniais savo tautos reikalais, turėtume būti drausmingi ir dalyvauti bent 99 proc. Deja, kai kuriose vietose protesto susirinkime dalyvavo vos... trečdalis lietuvių. Ar kitiems nesvarbu, kad mūsų Tėvynė naikinama?!

Greitai visuomenė pastebi, kai nedalyvauja mūsų visuomeninio darbo vadovai, kurie kitomis progomis priekaištauja nerangiesiems.

Labai gražu, kai protesto eisenoje žengia senos moterys, šaunūs jaunuoliai, tačiau nejauku, kai dalis nuo krautuvių vitrinų dairosi ir, rodos, gėdinasi prisipažinti, kad ir jie tų okupuotų kraštų nariai.

Jeigu visi lietuviai būtų dalyvavę šių metų minėjimuose, jie būtų nepalyginti efektingesni ir prasmingesni.

Dalyvis

SKAITYTOJU LAISKAI

Gerbiamas p. Redaktoriau, ar neturėtumėte galios nespausdinti tokius mūsų veikėjų atvirus laiškus, kuriuose jie vienas kitą traukia „per dantį", kitaip sakant, per laikraštį vienas kita kolioja. Šitokie dalykai žemina „Br. L." vardą ir erzina skaitytojus. Tai buvo aiškiai matyti iš skaitytojų laiškų, paskelbtų „Br. Lietuvyje": „Kas nori vienas kitą trūktelėti per dantį ar pasiginčyti asmeninėmis pažiūromis, gali rasti ir kitokių priemonių, bet ne per laikraštį".

Su pagarba
A. Paukštys

* * *

Gerb. Redakcija,

„Br. Lietuvio" 300 Nr. sukakties proga buvo labai gražių atsiliepimų. Kiekviename iš jų buvo pageidaujama, kad „Br. Lietuvyje" mažiau būtų spausdinama neesminių, asmeniškų ginčų. Pastaruoja metu vėl skaitytojai „kankinami" asmeniškų sąskaitų suvedimais. Prašau tokių dalykų nespausdinti. Ačiū.

Jūsų
Laukinis iš Wolverhamptono

* * *

...Mes, keturi lietuviai jūrininkai plaukiojame „Daibaibe" prekių laivė po plačiuosius vandenynus. Visi keturi gauname „Br. Lietuvį". Su įdomumu paskaitome žinias apie krante likusių draugų ir pažįstamų gyvenimą ir kitus gerus pasiskaitymus, bet visi keturi sergame jūros liga, kai skaitome mums visiškai nesuprantamus ginčus, kurie Jūsų savaitraštyje tiek daug užima vietos"...

„Daibaibės" keturi skaitytojai.

KURIS PIRMAS?

Nepalo sosinėje Katamandu suruošta nepaprastai iškilmingas sutikimas britų ekspedicijos narių, nugalėjusių Everesto kalno viršūnę. Iškilmių nuotaiką sudrumstė ginčai, įgavę net politinį atspalvį; kas pirmas įlipęs į pačią viršūnę: Tensingas ar Hillary? Būrys jaunų nepaliečių, išvykęs pasitikti nuo kalno nusileidžiančią ekspediciją, pakišo Tensingui pasirašyti deklaraciją, kurioje sakoma, kad jis, Tensingas, į kalno viršūnę įkopęs pirmas ir, kad jis esąs Nepalio pilietis. Tensingas pasirašė. Pasirašė jis ir kitą jam duotą raštą, kuriame jis tvirtina, kad pirmas įkopes n. zelandietis Hillary. Pats Tensingas yra gimęs Nepalio valstybėje, bet nuolat gyvenąs Indijoje. Indų laikraštininkus, sutikimo metu, įsikarščiavę nepaliečiai apstumdė už tai, kad jie Tensingą laiko savo tautiečiu.

Britų ekspedicijos vadovas pulk. Hunt. pasmerkė šį ginčą, pareikšdamas, kad tuo atveju, kai du žmonės, susirišę virvėmis kopia į viršūnę, neprasminga ginčytis, kuris pirmas ten įlipa. Spaudos atstovų konferencijoje pulk. Hunt viešai pranešė, kad, vis delto, pirmas į viršūnę įlipęs Hillary, kuris, pasakodamas savo įspūdžius, tvirtinęs, kad kalno viršūnėn iš viso galėjęs įlipti vienas žmogus, nes dviems ten nebuvę vietos.

Kiek vėliau Tensingas, kalbėdamas per Katamandu radio, atšaukė savo anksčiau pasirašytas deklaracijas, pareikšdamas, kad į viršūnę jis ir Hillary ilipę tuo pačiu laiku... Nežiūrint į šį ginčą, Hillary ir Tensingas Katamandu gatvėmis važiavo ketverto arklių traukiamame vežime, išpuoštame gėlėmis ir transparentais. Juos abu priėmė karalius, apsuptas sūnų ir dviejų žmonų. Tensingas buvo apdovanotas augščiausiu Nepalio orderiu ir dovanomis. Augštais orderiais atžymėti taip pat Hillary ir pulk. Hunt.

Vienas laikrodininkas Kanadoje pergręžė išilgai adatą. Skylė yra tokio didumo, kad per ją lenda žmogaus plaukas. Gręžimas truko du metus.

Vasaros stovykla

STOVYKLA

Stovyklaujame Derbyshire, didžiuliame parke prie ežero. Liepos 25 d. renkamės į stovyklą, kur brolis Zinkevičius, tas pagarsėjęs „kukas", lauks mūsų su pietumis.

Stovykla baigsis rugpjūčio 3 d. (Bank Hollyday). Atsisveikinimo laužas rugpjūčio 2 d. Tikimės sulaukti svečių iš visų Anglijos kampelių.

Visi skautai-skautės ir jaunuoliai iki 18 metų, tuojau pat registruojasi pas mane, kartu prisiųsdami ir registracijos mokestį 2/6, kuris bus įskaitytas į stovyklinį mokestį.

Negalintieji susimokėti stovyklinio mokesčio (£2), užsisregistruodami pažymi, kiek jie galėtų sumokėti, ar iš viso negali.

TAUPYK

Skautas yra taupus. Iš tėvų gauti du svarus ir susimokėti stovyklinį mokestį gali ir paprasčiausias berniukas ar mergaitė, bet pats tuos du svarus susitaupyti gali tik geras, tikras skautas ar skautė.

Visiems suvažiavus į stovyklą ir apsimokant stovyklinį mokestį jūs būsite paklausti. „Ar šiuos pinigus pats sutaupei ar juos gavai iš tėvų, visus ar dalį."

Patys sutaupę, stovykloje bus tinkamai atžymėti.

JAMBORRE

Karalienės Elžbietos II vainikavimo proga, Sandringhamo karališkam parke, įvyko Jamborre, į kurią suvažiavo skautai po vieną skiltį iš daugelio valstybių.

Maloniu Anglijos skautų vadovybės kvietimu, Lietuva taip pat buvo atstovaujama. Mūsų reprezentacinei skilčiai vadovavo skltn. Kvietkus. Skilties skautai: Šalkauskas, Vilčinskas ir abu broliai Žukauskai.

Skiltis už tvarkingai lakomą palapinę, drausmingumą ir kt. buvo apdovanota specialia Jamborre gairele.

Valio reprezentantai!

IŠVAŽIUOJA

Liepos mėn pirmoje pusėje, išvažiuoja į JAV mūsų mylimas ir niekuomet nepamirštamas Dvasios Vadas kun. psktn. J. Steponaitis.

Draugovės ir pavieniai skautai-skautės! Parašykime jam atsisveikinimo laiškus su gražiausiais linkėjimais ir didžiule padėka už jo visą rūpestį mumis, per ištisus ketveris metus.

Jo tikros skautiškos širdies, jo rūpesčio mumis, jo gražių patarimų ir jo praleisto kartu su mumis laiko stovyklose mes niekuomet nepamiršime.

RINKLIAVA

DBLS Centro Valdybai leidus, visiems sąjungos skyriams yra išsiuntinėti aukų lapai, skautų-skaučių ir lietuviškojo jaunumo vasaros stovyklai paremti.

Tikėkimės, kad mūsų brangūs tautiečiai bus mum duosnūs ir padės neturtingiausiem iš mūsų pastovyklauti vasaros stovykloje, pagyventi „mažutėje Lietuvoje", kaip kartą mūsų stovyklą pavadino augštas anglų skautų pareigūnas.

Sktn. K. Vaitkevičius
21 Cobden St. Derby

Taip buvo prieš metus!... Ar šiais metais mes, suaugusieji, įgalinsime mūsų kolonijos neskaitlingam jaunimui susirinkti lietuviškon stovyklon, lietuvybės židinyje pasisemti tautiškumo? Nuo mūsų priklauso, kuriems dievams jie dirbs suaugę! Nepagailėkime kiekvienas bent cigaretės išlaidų, ir jie vėl lietuviškoje stovykloje įgaus metams atsparos prieš svetimybę. Tai konkretūs būdai gelbėti mūsų jaunimą.

IVYKIU APZVALGA

SOVIETŲ UŽSIENIO POLITIKA

Centrinio komunistų partijos komiteto organas „Komunist“ gegužės mėn laidoje rašė:

„Komunistų partija, ginkluota marksizmo leninizmo teorija, pasimokiusi iš pusšimčio metų kovos dėl darbo klasės ir visų dirbančiųjų interesų, gerai žino, kaip elgtis, norint užtikrinti žydinčią mūsų tėvynės ateitį ir sutelkti jos jėgas“. (3 psl.).

„Didieji Tarybinės valstybės kūrėjai Leninas ir Stalinas padėjo sovietinės politikos pagrindus, nustatė jos charakterį ir tikslus, jos vykdymo metodus. Komunistų partijos nusistatymas užsienio politikos klausimais yra neatskiriama partijos programos, strategijos ir taktikos dalis“. (23 psl.).

Ar bereikia aiškesnio pasisakymo? Jei dar kas nors galvoja, kad Kremliaus vadai atsisakė Stalino politikos ir jo pasaulio dominacijos planų ir mano, kad yra galimas bet koks pastovus susitarimas su Sovietų Sąjunga, tai jis šitaip elgiasi nežiūrėdamas pačių sovietų paneigimo.

DVI PASAKOS SUAUGUSIEMS

Neseniai BL buvo aštrios diskusijos dėl pasakų. Sako, jos blogai veikiančios mažus vaikus. Tikiu, kad suaugusiems jos nebus tokios kenksmingos.

Viena jau visiem girdėta ir atsibodusi. Ją pasakojo visi laikraščiai, bent tris metus. Kelis kartus ji buvo minima ir mūsų laikraštyje. Tai pasaka apie dieduką ir bobutę Rosenbergus. Jie neturėjo nei vištytės, nei gaidžiuko, nei trobelės pamiškėje. Gyveno, kaip ir visi amerikiečiai gražiame name ir turėjo gerą darbą. Šalia to, augino porą vaikučių, turėjo pelningą laisvalaikio pramogą: jie šnipinėjo rusams ir tarpininkavo tarp kitų šnipų kaip ryšininkai. Kartą ožka priejo liepto galą, ir Rosenbergai pamatė savo žygdarbius, surašytus ožio kailyje. Sąrašas buvo toks didelis ir įspūdingas, kad teisėjas nedvejodamas nusprendė juos pasodinti į elektros kėdę.

Nuo tada visi ėmė pasakoti pasaką apie dieduką ir bobutę Rosenbergus. Ištisus tris metus. Atsibodo, bet JAV norėjo būti teisingos ir savo priešams, išdavikams. Byla buvo svarstoma beveik visų valstybės teismų. Atitinkamos įstaigos buvo užverstos krūvomis visokių prašymų, net svetimose valstybėse tam tikra grupė žmonių nuolatos atakavo vyriausybes, lyg Rosenbergų byla būtų dangaus keršto šaukiąs neteisingumas.

Negelbėjo! Amerikos teisėjai nesuteršė savo sąžinės ir nenusilenkė, kad ir pasaulinio masto spaudimui. Rosenbergai atsisėdo elektros kėdėn. Pasaka baigėsi. Liko jų vaikai ir „laiškai iš kalėjimo“. Laiškai, kurie rodo, kokie puikūs yra Amerikos kalėjimai, kad per tris metus iš šnipų padarė literatus...

Antroji pasaka trumpa. Ją mažai kas girdėjo, laikraščiai vos keliomis eilutėmis prabėgomis prisiminė. Vilius Goetlingas, mat, buvo paprastas vokietis, bedarbis, nekaltai keliavo pasiimti pašalpos savo žmonai ir vaikučiams. Neturėjo žmogus dviejų gudrių brolių ir nepataikė pasirinkti kelio. Atsidūrė tarp maištaujančių rytų Berlyno darbininkų, ir jau negrįžo su pašalpa. Nereikėjo nei teismo, nei protesto demonstracijų, nei ilgų straipsnių laikraščiuose. Trumpa komanda, ir Goetlingas susmuko žudikiškų komunistų kulkų pakirstas. Keršto auka. Nepaliko laiškų. Apie jį nebus rašomos knygos ir minios neis prie Churchilio namų protestuoti, kad neteisingai nužudytas žmogus, palikęs, kaip ir Rosenbergai du vaikus.

Nėjo minios ir tada, kai Katyne buvo žudomi lenkai, kai iš Pabaltijo kraštų žmonės tūkstančiai buvo vežami gyvuliniuose vagonuose į bolševikines žmonių skerdyklas—priverčiamųjų darbų stovyklas.

Visi anglų laikraščiai plačiai aprašė, kaip mirė šnipai Rosenbergai, bet nei žodeliu neužsiminė, kaip pabaltiečiai Londone minėjo tūkstančius savo brolių, nekaltai ir klastingai nužudytų komunizmo tironų.

Tai dvi pasakos. Ne vaikams, bet suaugusiems. Tik vargu ar suaugusieji jas supras. Reikia būti vaiku, kad suprastum pasaką, reikia būti vaiku, kad mylėtum gėrį ir nekestum blogio. Kol „didieji pasaulio vyrai“ neišmoks būti vaikais, tol nebus pasaulyje teisybės ir teisingumo.

ANTROJO KATYNO NEBUS

Ilgai vyko derybos dėl Korėjos karo belaisvių. Palyginti lengvai susitarta visais kitais paliaubų klausimais, bet belaisvių užkliuvo. Mat atsirado daug raudonųjų belaisvių, kurie jokiu būdu nesutiko grįžti į „raudonąją laisvę“. Jie mieliau sutiko visą amžių sėdėti už spygliuotų vėlų, negu grįžti į komunistinės saulės atokaitą. Vakariečiai jų norus suprato ir pasiryžo tenkinti. Kitaip galvojo tie, kurie nuolatos kalba apie „laisvę“, „laisvą apsisprendimą“ ir „imperialistinės kolonizacinės politikos panaikinimą“.

Pabėgėlių problema po praėjusio karo jiem skaudžiai badė akis. Ji nesibaigia ir dabar. Priešingai su laiku ji aktualėja ir darosi vis nepatogesne Kremliaus viešpačiams. Todėl jie jokiu būdu nesutiko, kad panaši problema iškiltų po Korėjos karo.

Ieškota įvairiausių išeičių, bet visos netiko raudoniesiem. Derybos nusitęsė iki begalybės, bet problemos tinkamai išspręsti taip ir nepavyko. Pagaliau sutarta atidėti ją dar 90 dienų. Atseit po paliaubų pasirašymo belaisvius globoti pasiima „neutrali“ penkių kraštų komisija (susidedanti iš dviejų komunistų (Lenkijos ir Čekoslavakijos), dviejų neutraliųjų (Šveicarijos ir Švedijos) ir vieno nei balto, nei raudono (Indijos). Tas nei baltas nei raudonas turėjo parūpinti ir reikalingą kiekį kariuomenės belaisvių apsaugai, kol komisija nutars vienaip ar kitaip.

Syngman Rhee, matomai, žinojo, kaip elgėsi su belaisviais lenkais komunistinė Rusija Katyne. Matydamas, kad nėra kitokių priemonių ju ateičiai garantuoti, įsakė jiems laisvai išsivaikščioti. Taip 27.000 šiaurės korėjėčių, nenorinčių grįžti į raudonųjų valdomus namus, pasklido po pietų Korėjos molines lūšnas. Didelė dalis jių užsivilko pietų Korėjos Armijos uniformas.

Komunistai įsiuto. Grąsina nutraukit paliaubų derybas. Matomai ne labai jų ir nori dabar, kai jau vėl atsigavo po skaudžių pralaimėjimų fronte.

Vakariečiai įsiuto taip pat. Grąsina priespaudomis prezidentui Rhee. (Matomai jiems labiau rūpėjo paliaubos bet kokia kaina, negu garbinga Korėjos karo pabaiga).

Rhee, atrodo, mažiausiai jaudinasi dėl visokių grąsinimų. Gal jam ir nepavyks įgyvendinti savo didžiausią gyvenimo troškimą-suvienyti Korėją, bet savo krašto istorijoje jis liks kaip vyras, apsaugojęs savo tautiečius nuo katyniškos mirties ir nesuteršęs savo vardo nekaltųjų krauju.

VAKARŲ FRONTE VIS DAR NERAMU

Pirmosios žinios apie riaušes Berlyne buvo tokios netikėtos, kad daugelis galvojo jog čia yra kažkos nesusipratimas, sakyčiau, spaudos antis, arba geriausiu atveju naujas bolševikų propagandinis triukas. Šią, pastarąją, nuomonę labai rėmė faktas, kad niekas iš raudonųjų Berlyno valdovų nesiorientavo, kas daryti, o „visus nugalinti“ Raudonoji Armija buvo iš nakties kažkur dingusi. Tačiau, kai sekančią dieną į Berlyną grįžo rusiški tankai ir karo griuvėsių išmargintose, gatvėse ėmė švilpti kulkos ir klegėti kulkosvaidžiai, neliko abejonės, kad Berlyne kažkin kas įvyko.

Turimos informacijos gabaliukus sudėstę, galime sudaryti tokį vaizdą: Malenkovui labai nepatiko vakariečių darbininkų profesinių sąjungų daromi priekaištai komunistiniam rėžimui. (Plg. JAV profesinės sąjungos netiki taikos pasiūlymais. BL Nr. 23(302). Iš kitos pusės reikėjo kaip nors patepti Churchilio ratus, kad jie sklandžiau riedėtų Maskvos link. Po mažutės repeticijos Vengrijoje buvo sugalvota parodyti kokios laisvės žydi sovietiniam rojuje. Geresnės vietos parodai už Berlyną nėra. Čia komunizmas akis akin susiduria su vakarų demokratija ir, vis dėlto, yra visiškai izoliuotas komunistinėje valstybėje.

Antra vertus, vokiečiai yra drausminga tauta ir lengvai pasiduoda komandoms. Pasakysi pradėk-pradės, pasakysi baik-baiks.

Pats „parodos“ planas buvo išdirbtas Maskvoje iki smulkiausių detalių. Pagal jį rytinės Vokietijos „vyriausybė“ turėjo išleisti įsaką, reikalaujantį didesnio darbo našumo. Komunistai turėjo suorganizuoti demonstraciją ir reikalauti, kad tas įsakas būtų atšauktas. Vyriausybė būtų tai padariusi. Tai būtų buvęs labai puikus arkliukas būsimoje tarptautinėje profesinių sąjungų konferencijoje. Žiūrėkitė, ponai, Malenkovas tai ne Stalinas. Jis leidžia darbininkams demonstruoti ir patenkina jų reikalavimus. Gera propaganda būtų buvusi ir JTO forume. Bermudoje Churchilis tikriausiai būtų galėjęs mokyti Eisenhoverį, kad Malenkovas tai nes Stalinas, kad jo taikos pasiūlymai yra lygiai tokie realūs, kaip Londono miglos. O gal būtų pavykę ir pabėgėlius įtikinti, kad amnestija yra ne muilo burbulas. Gal net sutrukdytu Vokietijos apginklavimą?

Dėl to ir Berlyno policija nežinojo ką daryti su demonstrantais, dėl to ir gen. Dibrova savo dalinius išsiuntė iš Berlyno.

Nelaimėi visas vaidinimas išsprūdo iš režisierių rankų ir nuėjo savo keliu, kaip iš vagos išsiveržusi srovė. Kantrybės netekę Berlyno darbininkai, šluote nušlavė savo komunistinius vadovus ir ėmė reikalauti ne to, ką buvo suplanavę jų vadovai, bet ko troško jų laisvės pasiilgusi širdis. Policininkai, matydami nieko gero nežadančius demonstrantų veidus ir, neturėdami įsakymų, ėmė mėtyti pro langus savo pistoletus ir šaukti: „Mes su jumis!“

Tada grįžo „nenugalimas“ gen. Dibrova su tankais ir kulkosvaidžiais. Berlyne vėl pasiliejo kraujas. Raudonoji Armija greitai numalšino beginklius darbininkus, bet nepajėgė numalšinti jų širdyse laisvės troškimo.

Neramumai iš apgulto Berlyno persimetė į kitus rytų Vokietijos miestus. Ėmė degti fabrikai, kasyklas užliejo vanduo, padažnėjo traukinių katastrofos. Paroda nepavyko. Malenkovas turi progos įsitikinti, kaip sunku laisvus žmones prijaukinti vergijai. Tokios nuotaikos vyrauja ne tik Berlyne ir rytinėje Vokietijoje, bet ir visuose užgrobtuose kraštuose gal net ir pačioje Rusijoje.

Už šį nevykusį vaidinimą savo krauju sumokės vokiečiai darbininkai. Gal net ir raudonieji Berlyno tūzai-Ulbricht ir Grotewohl. Juk Malenkovas negalės pasakyti, kad jis pats klydo. Atpirkimo ožį reikės rasti kitur.

Dibrovos siutėjimas Berlyne gal atidarys akis vakariečiams ir parodys, kokia laisve naudojasi darbininkai sovietiniam rojuje. *L. Dalius*

VISI NORI TAIKOS

KOREJOS „JIEVA“

Paskutiniu metu prezidentas Syngman Rhee pasirodė, kaip drąsus ir nesvyruojantis politikas, rizikuoti mėgstąs strategas. Savo netikėtu ir drąsiu elgesiu jis pasiekė to, ko jo politikai nesugebėjo pasiekti ilgomis ir gudriomis derybomis. Negarbingos paliaubos, kurios, atrodė, jau buvo tik už durų ir nesimatė jokios vilties išsisukti nuo jų uždedamų įsipareigojimų, vienu mostu buvo atitolintos neribotai ateičiai, sugriovė visus sąjungininkų planus, uoliai rengtus tris metus trukusiose paliaubų derybose.

Daugelis stebisi, kad 78 metų senis, kuris tikrumoje ėsąs penkiais metais senesnis, galėjo turėti tiek jaunuoliškos rizikos.

Žinantieji pasakoja, kad už visų tų nelauktų ir netikėtų Rhee sprendimų, slypi mažai kam žinoma jo žmona austrė, kuri, sakoma, esanti korėjietiškesnė už pačias korėjietes.

Likęs prezidentu, Syngman Rhee, vieną po kito likvidavo savo politinius priešus, nusišalino nuo daugelio savo sąjungininkų ir draugų, tik viena ponia Rhee liko nepajudinama.

Sakoma, kad nuolatinė jos įtaka ir įkalbinėjimas, įtikino Rhee, kad jis savo gyvenimo tikslo, suvienyti Korėją, gali pasiekti savo vienašališka veikla.

Ponia Rhee, kitaip Franceska Donner, daug metų jaunesnė už savo vyrą. Gimusi Vienoje. Ji buvo gerai išmokslinta ir išauklėta. Baigusi tarptautinės ekonomijos ir diplomatijos kursą universitete, ji yra ekspertė prezidento patarėjų ratelyje, ir jos balsas išklausomas be prieštaravimų. Tai nėra moteris, kuri savo veiklą grindžia mažutėmis intrigomis valdančiojo dvare, bet diplomatė, kuri veikia pagal iš anksto parengtą plair dar prieš pradėdama veikti, pramato galimas išdavas ir išeitis iš vienokios ar kitokios padėties.

Ji, pvz., pati asmeniškai tvarko užsienio valiutos naudojimą. Todėl daugelis Korėjos biznierių, kurie turėjo gero pelno iš karo, yra visiškai nuo jos priklausomi, o per juos ir Korėjos didysis kapitalas.

Mažutė (vos penkių pėdų augščio), bet energinga moteris, dažnai ištisomis naktimis aiškina prez. Rhee savo pažiūras vienu ar kitu klausimu, įtikinėja jį pasielgti taip ar kitaip. Rhee, kurį paprastai kankina nemiga, tai veikia geriau, negu vaistai. Suprantama, iš ryto jis jau yra nepakeičiamai nusistatęs taip, kaip jo žmona naktį jam kalbėjo.

Pačiai prezidentienei nemigo naktys, atrodo, neturi jokios įtakos. Iš ankstyvo ryto ji jau bėgioja po valdžios įstaigas, dažnai vienur kitur savo vyro vardu duodama įsakymus, patikrindama jau anksčiau duotųjų vykdymą.

Manoma, kad ir belaisvių paleidimas buvo jos suprojektuotas, nes prez. Rhee visą laiką tikino sąjungininkų karinę vadovybę, kad jis nedarys jokių viensališkų žingsnių, o paskutinių metu, staiga, savo pažadų atsisakė. *L. T.*

NUSTEBO

JAV karo aviacijos dar slapto bombonešio B-52 greitis nustebino net gerai informuotus specialistus. Bombonešis labai lengvai pabėgo nuo greičiausio JAV aviacijos tarnyboje naikintuvo F-86.

PASEKMĖS

Pabėgus lankų lakūnui Jareckiui su sovietiniu MIG-15 į Daniją, jo dalinio trys puskarininkiai buvo areštuoti ir šešiolika karininkų perkelti į kitus dalinius. Komunistai bijosi, kad Jareckis išdavė vakariečiams jų paskutiniųjų įsitvirtinimų paslaptis.

UŽ GELEZINES UZDANGOS PASIZVALGIUS

PATYS SAVIM NEPASITIKI

Vengrijoje naudojamas naujas metodas vaikams komunistinti. Mokytojai, negalėdami patys įkalbėti vaikams komunistinių nesąmonių, kviečia tam reikalui tėvus. Tėvai turi mokykloje skaityti vaikams atitinkamas paskaitas, girdami komunizmą. Raudonieji mokytojai mano, kad vaikai greičiau patikės tam, ką girdi iš savo tėvų, kuriais vaikai visada pasitiki.

MELUOJA KAIP ŠIAUČIAI

Iš Lenkijos pranešama, kad nei lenkų spauda, nei radijas nė žodeliu neužsiminė apie Prano Jareckio pabėgimą rusišku, MIG-15 lėktuvu į Daniją, bei derybas dėl lėktuvo sugrąžinimo. Vienintėliai šaltiniai, iš kurių Lenkijos gyventojai patyrė apie šį įvykį, buvo Amerikos Balsas, BBC ir Laisvosios Europos Radijas.

Jareckio pabėgimo dieną lenkų aviacijos daliniuose palei Baltijos jūrą buvo paskelbas pavojus. Atostogos atšauktos, lėktuvai apginkluoti, lakūnai suvaryti į barakus. Lėktuvams buvo uždrausta pakilti. Lenkų aviacijos dalinių toliau nuo Baltijos jūros ir civilinės aviacijos lėktuvų šis atsakymas neliefė. Pavojus tęsėsi nuo kovo mėn. 5 d. (Jareckio pabėgimo diena) iki kovo mėn. 9 d.

Slaptosios policijos agentai tuo tarpu stropiai skleidė lakūnų tarpe gandus, kad lėktuvas ir Jareckis esą danų grąžinti į Lenkiją...

MOKINIAI GUDRESNI UŽ MOKYTOJUS

Belgrado radijas skelbia, kad Bulgarijos Tautinio Susirinkimo Prezidiumas išleido įsakymą, kuriuo numatomos bausmės nuo 200 iki 500 levų (£10-25) už „neteisingų statistinių žinių valstybei suteikimą. Radijas aiškina, kad ekonomistai ir planuotuojai, bijodami kritikos, bausmių ar netekti darbo melagingai praneša, kad planai išpildyti.

Matomai bulgarai bus pasekę rusų komunistų pavyzdžiu — meluok kol pačiups, o pagautas apsigrįžk ir pradėk kitaip meluoti. Juk Sovietų Sąjungoje planai visada buvo išpildomi, jei ne gyvenime, tai bent popieriuje.

GUDRUS IŠRADIMAS

Čekoslovakijoje nepaprastai trūksta namų apyvokos reikmenų. Ryšium su tuo labai vagiami iš valgyklų visokie smulkūs dalykai. Pagrindinėje Pragos gelžkelių stotyje, kavinės vedėjas, norėdamas išsaugoti nuo pavogimo arbatinius šaukštelius, išgręžė juose skyles. Šaukšteliai tinka arbatai maišyti, bet jais negalima arbatos pasemti. Panašiai pasielgta su valgomais šaukštais ir garsiąjame Karlovy Vary kurorte, kuris dabar yra „darbininkų vasarviete“.

DVASIAI NĖRA VIETOS

Vaidinti dvasia Hamlete ar ne? Tai buvo klausimas, dėl kurio neseniai suko galvas Rumunijos tautinio teatro vadovai Bukarešte.

Buvo nutarta statyti Hamletą. Aktoriams buvo rodoma Laurence Olivier klasinis filmas, kurio publika Rumunijoje nemato.

Po to kilo diskusijos. Dalis aktorių argumentavo, kad dvasios neegzistuoja, todėl būtų socialistinio realizmo pažeidimas rodyti jās scenoje. Kiti įrodinėjo, kad be dvasios nebus suprantamas pats veikalas. Buvo sutarta daryti taip, kaip Maskvoje — parodyti scenoje dvasią.

Prieš tokį nutarimą sukilo partijos agitatoriai. Jie sakė, kad Maskvos žiūrovai esą skirtingi. Rusai esą augštesnės kultūros ir puikiai žino, kad dvasia yra tik literatūrinė priemonė, fantazija. Rumunai, tuo tarpu, esą taip toli atsilikę nuo rusų, kad jiems dar ilgus metus reikia skaityti „Trumpą komunistų partijos istoriją“, kol jie pasieks rusų išsilaivinimo lygį.

Nerandant kitokios išeities buvo nutarta Hamleto iš viso nestatyti...

NESILAIKO LINIJOS

Stalinui mirus, pasidarė madinga skelbti amnestijas. Tokios buvo paskelbtos Rusijoje, Rumunijoje, Vengrijoje... Albanijoje dar tebeveikia įstatymas, kuris numato mirties bausmes dvylikos metų vaikams. Tos bausmės skiriamos už nusikaltimus prieš valstybę. Tokiu nusikaltimu gali būti ir telefono izoliatoriaus su „ragatke“ numušimas.

SKELBIMAI

BRANGU BET VERTINGA!

Naujai gauta šios lietuviui vertingos knygos:

I. Šeinius — „Raudonasis Tvanas“ — 17/6
„Kudirkos Raštai“ (drobėje 486 psl.) — 40/-
A. Bendorius — „Lietuva“ — 19/6
Prof. Kolupaila — „Nemunas“ — 17/6
V. Ramonas—„Dulkės Raudonam Saulėleidy“ — 21/-
N. Mazalaitė — „Gintariniai Vartai“ — 14/-
Č. Grincevičius — „Vidurnakčio Vargonai“ — 10/6
Prof. Balys — „Lietuviškos Pasakos“ — 17/6
H. Nagys — „Saulės Laikrodžiai“ — 7/-
Bražiolius — „Kalorijos ir doleriai“ — 14/-

Gaunama:
D. Daunoraitė, 49, Thornton Ave., London, W. 4.

Juozas Palionis, ankščiau gyvenęs Rytan Miners Hostel, Hexham Old Rd., Rytan-on-Tyne, Co. Durham.

Jis pats ar žinantieji jo adresą prašomi atsiliepti.

M. Palionyte-Leszczynska, King George Hostel, Katanning, W. Australia.

34 m. sveikas ir stiprus lietuvis, gyvenantis Australijoje, turintis nuolatinį darbą ir nuosavus namus, nori atsikviesti vedyboms

g y v e n i m o d r a u g ę,

atitinkamo amžiaus. Pageidauja lietuvaitės, nesvarbu iš Didžiosios ar Mažosios Lietuvos.

Rašyti: „Britanijos Lietuvis“ del V. S. Australia.

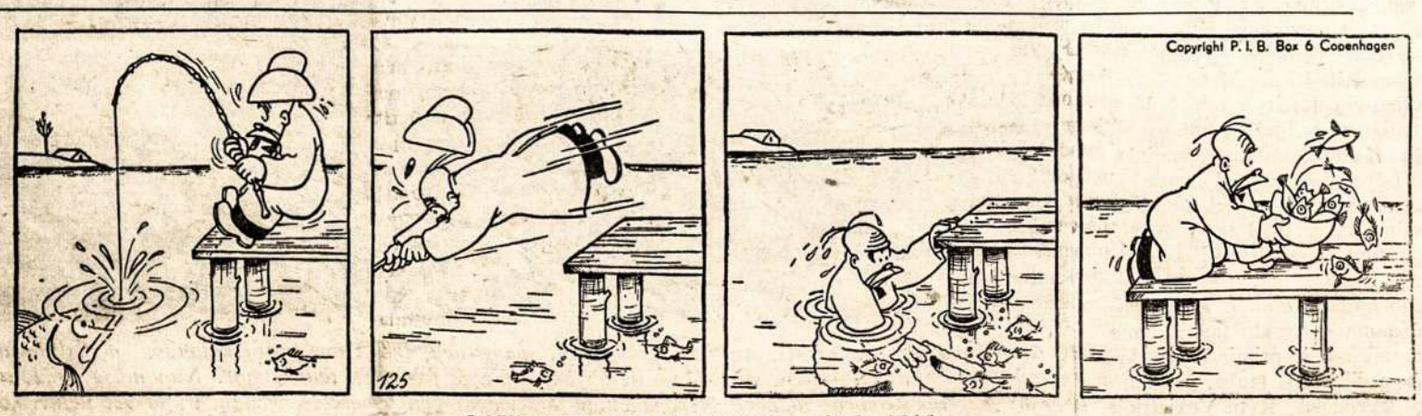

GAUDO, KAIP BELAISVIUS KOREJOJE ...

Britanijos LIETUVIS
EUROPOS LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

THE LITHUANIAN WEEKLY
Leidžia — DBLS Centro Valdyba su Europos Lietuvių Bendruomenėmis, kurias atstovauja: Pr. Zundė — Vokietija, J. Masiulis — Prancūzija, J. Dėdinas — Belgija, A. Paulaitis — Šveicarija, J. Lingis — Švedija, S. Lozoraitis (jun) — Italija, A. Galkus — Olandija, Č. Šliašinskas — Danija ir A.Gliornertas — Austrija.

Red. **Br. Daunoras.** Redakcijos ir Administracijos adresas:
43, Holland Park, London, W.11 Telf. PARk 9699.
Redakcija raštus taiso ir trumpina savo nuožiūra.
Prenumeratos kaina: metams — 35 šl. 6 mėn. — 20 šl. 3 mėn. — 12 šl.
Užsienyje metams — 6 doleriai.
Skelbimai: spaudos eilutė arba jos vieta — 1 šl.
Adreso pakeitimas — 1 šl. Paskiras numeris — 1 šl.
Spausdina NIDOS spaustuvė, 3, Southern Row, W.10.

Printed by NIDA Press, 3 Southern Row, London, W.10.

(atkelta iš psl. 4)

čiuosius pagerbti valstybinę teisę ir valdžią, padidinti darbą, atkuriant tautinį ūkį ir pakeliant Tautos gerbūvį.

— Pasižadu, kad nieko nedarysiu, kas prietšarautu Lenkų Liaudies Respublikai arba kas kliudytų Jos saugumui ar sienų visumai. Rūpindamasis Valstybės gerove ir interesais, stengsiuosi nukreipti nuo jos visus pavojus, apie kuriuos žinočiau, kad jai gręsia.

Taigi, priesaika, kokią galėtų padaryti ne tik kareiviai, bet ir policininkai. Viena yra aišku: minėtoji priesaika ateityje duos medžiagos kaltinti kiekvieną kunigą, kuris nebus pageidaujamas komunistinei vyriausybei.

Ar tokią priesaiką turi padaryti ir Lietuvos kunigai, — sunku pasakyti. Tačiau nereikia neabejoti, kad iš Lietuvos kunigo nemažiau reikalaujama, nei iš Lenkijos: Lietuva gi yra „sovietinė“, o Lenkija — „liaudies respublika.

J. Kuzmickis